

Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР
за період з 01.04.2019 по 30.04.2019

2019/квітень

Показчик термінів

прийняття рішення органом місцевого самоврядування в умовах конфлікту інтересів, 4
рішення про недовіру голові райдержадміністрації, 6
строк звернення до адміністративного суду суб'єкта владних повноважень, 8
відшкодування матеріальних і моральних збитків, шкоди, 9, 11, 12, 13, 34, 35
оскарження тарифів у сфері комунальних послуг, 14, 15
публічна інформація, 16
переведення до іншої установи відбування покарання, 18
житлові права, 20, 21, 33
визнання удаваним договору купівлі-продажу, 21
оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця, 25, 30, 37
корпоративні права, 21, 22, 27, 28, 34, 35, 36
трудові права 13, 14, 34, 35, 39
складання протоколу про адміністративне правопорушення, 45, 46
вимоги про виключення інформації з ЄРДР, 46, 47
мораторій на продаж предмету іпотеки, 43, 44
спортивний арбітраж, 47
скасування рішення зборів суддів, 48, 49

ЗМІСТ

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від правового висновку Верховного Суду	4
1.1. Цивільна юрисдикція	4
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку Верховного Суду України	6
2.1. Адміністративна юрисдикція	6
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	9
3.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	9
3.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	20
3.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	29
3.4. Вимоги, які не можуть бути розглянуті за правилами жодного судочинства	43

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від правового висновку Верховного Суду

1.1. Цивільна юрисдикція

Рішення сільської ради, прийняте в умовах реального конфлікту інтересів одного з депутатів, є незаконним та підлягає скасуванню

20 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу заступника прокурора Львівської області на рішення Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 26 травня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Львівської області від 14 вересня 2017 року у цивільній справі за позовом заступника керівника Дрогобицької місцевої прокуратури Львівської області до Особи 3, Летнянської сільської ради, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: Особа 4, державний реєстратор Дрогобицької районної державної адміністрації Львівської області, про визнання незаконним і скасування рішення органу місцевого самоврядування.

З метою формування єдиної правозастосовчої практики щодо застосування вимог статей 28, 35, 67 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції» Велика Палата Верховного Суду висловила позицію стосовно визначення підстав для скасування рішень колегіального органу (місцевої ради), які є наслідком вчинення корупційного правопорушення одним із членів цього органу (депутатом).

Суди попередніх інстанцій встановили, що Летнянська сільська рада Дрогобицького району Львівської області на сесії прийняла рішення про передачу у власність особі, який є сином одного з депутатів цієї сільради, земельну ділянку для будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських споруд. Депутат сільради всупереч вимогам статті 28 Закону України «Про запобігання корупції» під час прийняття вказаного рішення не повідомила про наявність у неї реального конфлікту інтересів і проголосувала «за», вчинивши корупційне правопорушення, передбачене частинами першою, другою статті 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Суд розглянув позов про визнання незаконним і скасування зазначеного рішення сільради про надання земельної ділянки у власність та її повернення у власність територіальної громади.

При вирішенні питання про наслідки прийняття рішення органом місцевого самоврядування в умовах конфлікту інтересів у депутата відповідного органу необхідно застосовувати вимоги Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні». Цим законом врегульовано питання організації роботи органу місцевого самоврядування, яким є сільська рада, визначено обсяг повноважень і порядок діяльності вказаного органу, правовий статус депутата місцевої ради та обов'язки кожного депутата, порядок дій ради, органів ради у випадку конфлікту інтересів. Обов'язковими для застосування також є вимоги Закону України «Про запобігання корупції», у частині другій статті 35 якого зазначено, що у разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання

функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом, а заява про конфлікт інтересів заноситься в протокол засідання колегіального органу.

Національне агентство з питань запобігання корупції як спеціальний орган у межах компетенції відповідно до пункту 15 статті 11 Закону України «Про запобігання корупції» витлумачило застосування положень статті 59-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та частини другої статті 35 Закону України «Про запобігання корупції», зазначивши, що у такій ситуації перевагу має спеціальний закон, яким є Закон України «Про запобігання корупції».

Велика Палата Верховного Суду звернула увагу, що про конфлікт інтересів може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається, тобто про наявність конфлікту інтересів мав заявити і депутат як член відповідної постійної комісії сільської ради, до обов'язків якої входить урегулювання конфлікту інтересів у депутатів сільської ради, чи будь-який депутат сільської ради, який знав про наявність конфлікту інтересів.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що рішення, прийняті в умовах конфлікту інтересів, необхідно визнавати незаконними з урахуванням вимог Конвенції ООН проти корупції, національного законодавства і тих негативних наслідків для самого існування демократичного суспільства, яке спричиняє корупція.

Не лише особа, у якої вбачається конфлікт інтересів, зобов'язана йому запобігати. Такий обов'язок прямо покладено на відповідну постійну комісію місцевої ради та на кожного депутата місцевої ради, який обізнаний з наявністю конфлікту інтересів у іншого депутата місцевої ради (статті 47, 59-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими висновки судів попередніх інстанцій про те, що голос Особи 4 не був вирішальним та не вплинув на правомірність прийняття цього рішення, а також про те, що чинним законодавством не передбачено необхідності безумовного скасування рішення органу місцевого самоврядування, прийнятого за наявності конфлікту інтересів.

Отже, для встановлення порушення процедури прийняття рішення, визначальним є сам факт участі депутата у голосуванні за наявності конфлікту інтересів (незалежно потенційного чи реального), а не вплив такого голосування на прийняте рішення з урахуванням наявності кваліфікованої більшості, необхідної для прийняття позитивного рішення колегіальним органом.

Прийняте в умовах реального конфлікту інтересів у одного з депутатів рішення органу місцевого самоврядування компрометує, спаплюжує таке рішення, та, як наслідок, нівелює довіру суспільства до органів місцевого самоврядування в цілому.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 6 червня 2018 року у справі № 459/2673/16 у подібних правовідносинах, оскільки у ньому міститься помилковий висновок про те, що наявність потенційного або реального конфлікту

інтересів не тягне за собою автоматичної недійсності прийнятих рішень колегіального органу, а лише у визначених законом випадках може вплинути на втрату правомочності органу.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що рішення Летнянської сільської ради від 7 грудня 2015 року № 23, прийняте з порушенням частини другої статті 35, статті 67 Закону України «Про запобігання корупції», статті 59-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», є незаконним, оскільки прийняте в умовах реального конфлікту інтересів однієї з депутатів, яка голосувала за прийняття такого рішення, та бездіяльності інших депутатів відповідної ради, які, як члени постійної комісії з врегулювання конфлікту інтересів, не вчинили жодних дій для врегулювання такого конфлікту, що є підставою для скасування рішень судів попередніх інстанцій та прийняття нового рішення про задоволення позову заступника керівника Дрогобицької місцевої прокуратури Львівської області.

Оскільки рішення Летнянської сільської ради від 7 грудня 2015 року № 23 є незаконним, то Особа 3 безпідставно набув у власність земельну ділянку площею 0,17 га для будівництва та обслуговування житлового будинку та господарських споруд за Адресою 1, кадастровий Номер 1, а тому вказана земельна ділянка підлягає поверненню у власність територіальної громади с. Летня Дрогобицького району Львівської області.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 442/730/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854671>.

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку Верховного Суду України

2.1. Адміністративна юрисдикція

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України щодо порядку звільнення голови райдержадміністрації (облдержадміністрації), визначивши, що рішення про недовіру голові райдержадміністрації може бути ухвалено незалежно від проведення обговорення цього питання за наслідками звіту голови райдержадміністрації (облдержадміністрації)

27 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження касаційну скаргу Особи 3 на постанову Шепетівського міськрайонного суду Хмельницької області від 11 листопада 2016 року та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 20 грудня 2016 року у справі за позовом Особи 3 до Шепетівської районної ради Хмельницької області, третя особа – Шепетівська районна державна адміністрація Хмельницької області, про визнання протиправним та скасування рішення відповідача від 31 серпня 2016 року № 1/9-2016 «Про висловлення недовіри голові Шепетівської районної державної адміністрації Особі 3».

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

З аналізу законодавчих норм убачається, що право райради на висловлення недовіри голові райдержадміністрації не пов'язується з будь-яким юридичним фактом та не передбачає попереднього заслуховування звіту голови щодо його роботи на посаді.

Заслуховування звітів голів місцевих державних адміністрацій, їх заступників, керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, бюджету, рішень ради із зазначених питань, а також про здійснення місцевими державними адміністраціями делегованих їм радою повноважень і висловлення недовіри голові державної адміністрації є різними законодавчо визначеними процедурами, які не мають між собою причинно-наслідкового зв'язку.

При цьому ані в Конституції України, ані в законах України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» та від 9 квітня 1999 року № 586-XIV «Про місцеві державні адміністрації» не міститься посилань на підстави для висловлення недовіри голові райдержадміністрації або на необхідність створення будь-яких обов'язкових передумов для прийняття цього рішення, у тому числі щодо залежності висловлення недовіри голові відповідної місцевої державної адміністрації від результатів розвитку регіону, звіту голови місцевої адміністрації або інших факторів.

Крім того, Велика Палата Верховного Суду звертає увагу, що такі повноваження райради є дискреційними, а тому суд не має права втручатися у внутрішню компетенцію органу місцевого самоврядування і не може надавати оцінки мотивам райради, з яких вона виходила, висловлюючи недовіру голові райдержадміністрації. Тобто, спірне рішення Шепетівської райради може бути перевірено судом лише на предмет дотримання визначеної законодавством процедури його прийняття.

Суд при розгляді цієї справи по суті спору не може здійснювати власну оцінку роботи голови районної державної адміністрації щодо виконання чи невиконання ним службових обов'язків, а також не може будь-яким чином переоцінювати позицію депутатів Шепетівської райради, які проголосували за висловлення недовіри голові райдержадміністрації Особі 4.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про необхідність відступу від позиції Верховного Суду України, викладеної в постанові від 3 квітня 2007 року у справі № 21-400во07, оскільки ухвалення рішення про недовіру голові райдержадміністрації (облдержадміністрації) є конституційно закріпленим, дискреційним повноваженням органу місцевого самоврядування, а тому може бути ухвалено незалежно від проведення обговорення цього питання за наслідками розгляду звіту голови райдержадміністрації (облдержадміністрації).

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 688/3487/16-а можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81014009>.

Велика Палата Верховного Суду підтримала висновок, викладений у постанові Верховного Суду України від 3 листопада 2015 року у справі № 810/2041/14, щодо того, що шестимісячний строк звернення до адміністративного суду суб'єкта владних повноважень обчислюється з дня виникнення підстав, що дають право на таке звернення, і не пов'язується з моментом створення такого суб'єкта чи наділення його відповідними функціями та компетенцією

13 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Генеральної прокуратури України на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 28 грудня 2016 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 28 лютого 2017 року у справі № 826/13768/16 за позовом САП до Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної служби геології та надр України, ТОВ «Парі», про визнання недійсним рішення у частині погодження надання дозволу на користування надрами з метою видобування природного газу і наказу в частині оформлення спеціального дозволу та спеціального дозволу.

Окружний адміністративний суд міста Києва ухвалою від 28 грудня 2016 року, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 28 лютого 2017 року, залишив без розгляду позовну заяву САП з підстав пропущення позивачем строку звернення до адміністративного суду, встановленого частиною другою статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України (у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року), без поважних причин.

Велика Палата Верховного Суду погодилася з таким висновком.

Позивач у справі, що розглядається, як і позивач у справі № 810/2041/14, звернувся до суду з позовом про оскарження рішень суб'єктів владних повноважень поза межами шестимісячного строку звернення до суду, встановленого частиною другою статті 99 КАС України.

Початок перебігу строку, встановленого для звернення до адміністративного суду суб'єкта владних повноважень, не пов'язується з моментом створення такого суб'єкта чи наділення його відповідними функціями та компетенцією, адже інше призводить до можливості держави через такі дії практично необмежено у часі реалізувати право на звернення з позовом за власним волевиявленням.

Таким чином, за своєю правовою природою повідомлення прокурором відповідного суб'єкта владних повноважень про майбутнє звернення прокурора до суду, витребування ним документів для підтвердження підстав представництва в суді не може слугувати механізмом продовження встановлених законом строків звернення до суду з адміністративним позовом, оскільки це призведе до постійного збереження стану невизначеності у публічно-правових відносинах, порушення стабільності у діяльності суб'єктів владних повноважень щодо виконання ними своїх функцій.

Підставою звернення прокурора з вимогами до адміністративного суду є порушення або загроза порушення інтересів держави у випадках, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган

місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

З матеріалів справи вбачається, що підставою для звернення прокурора з цим позовом до суду стало наведене в позові порушення відповідачами законодавства під час розгляду документів та надання спеціальних дозволів на користування надрами ТОВ «Парі», що, на думку прокурора, свідчить про порушення інтересів держави.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду не вбачає підстав для відступлення від висновку, викладеного в постанові Верховного Суду України від 3 листопада 2015 року у справі № 810/2041/14, щодо застосування норм права у подібних правовідносинах.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що обставини виявлення прокурором під час здійснення процесуального керівництва у кримінальному провадженні відповідних порушень інтересів держави, які підлягають захисту в суді, поза межами строку звернення до суду повинні враховуватися судами як поважні причини пропуску строку звернення до адміністративного суду, якщо прокурор звернувся до суду протягом шести місяців з дня виявлення таких порушень. Проте направлення прокурором листів до відповідних державних органів щодо здійснення заходів захисту інтересів держави не зупиняє та не перериває перебігу встановленого процесуальним законом шестимісячного строку звернення до суду.

Таким чином, суд першої інстанції, з яким погодився й суд апеляційної інстанції, дійшов обґрунтованого висновку про залишення позовної заяви без розгляду, оскільки позивач, звернувшись 29 серпня 2016 року до суду із цим позовом, у якому просив визнати недійсними оскаржувані рішення від 30 грудня 2010 року, 10 та 13 січня 2011 року, пропустив строк звернення до суду, доказів поважності причин пропуску строку звернення до суду не надав.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 826/13768/16 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81334171>.

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

3.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

Позовні вимоги фізичної особи до Держави Україна в особі Держприкордонслужби про відшкодування матеріальних і моральних збитків розглядаються в порядку адміністративного судочинства, оскільки вони заявлені разом з вимогами про визнання протиправними дій державного органу

27 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи З до Держави Україна в особі Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної казначейської служби України про визнання дій протиправними, відшкодування матеріальних і моральних збитків за касаційною скаргою позивача на рішення Шевченківського районного суду м. Києва

від 16 квітня 2018 року та постанову Апеляційного суду міста Києва від 27 липня 2018 року.

Суди першої й апеляційної інстанцій встановили таке.

27 січня 2017 року позивач придбала в туристичній компанії «TUI» путівку на відпочинок у Хургаді (Єгипет). Виліт був запланований на 25 лютого 2017 року.

25 лютого 2017 року о 8 год. 40 хв. у терміналі «Д» Державного підприємства Міжнародний аеропорт «Бориспіль» під час оформлення пасажирів рейсу № 5227 сполученням «Київ-Хургада» позивач надала паспорт громадянина України для виїзду за кордон серії Номер 1, у якому на сторінках 2 і 4 були виявлені відбитки печатки «Головне управління Міністерства внутрішніх справ України в Одеській області, Служба у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб 15-48», що не відповідали встановленому зразку.

Вказане стало підставою для відкриття Бориспільським відділом поліції Головного управління Національної поліції в Київській області кримінального провадження щодо позивача за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною четвертою статті 358 КК України.

Згідно з висновком експерта Головного експертно-криміналістичного центру Держприкордонслужби від 26 травня 2017 року № 127/1417 відбитки печатки у паспорті позивача нанесено печаткою Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Одеській області. Вказане стало підставою для закриття кримінального провадження сосовно позивача у зв'язку з відсутністю в її діях складу кримінального правопорушення, передбаченого частиною четвертою статті 358 КК України, про що 27 червня 2017 року слідчий слідчого відділу ВП в а/п «Бориспіль» Бориспільського ВП ГУНП в Київській області прийняв постанову.

Позивач мотивувала вимоги протиправними діями посадових осіб Держприкордонслужби, вчиненими під час прикордонного контролю, а також заподіянням такими діями моральної та матеріальної шкоди.

Згідно з частиною першою статті 6 Закону України від 3 квітня 2003 року № 661-IV «Про Державну прикордонну службу України» Держприкордонслужба є правоохоронним органом спеціального призначення, до складу якої входить, зокрема, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Адміністрація Держприкордонслужби є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні (пункт 1 Положення про Адміністрацію Державної прикордонної служби України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 533).

Відповідачем у справі визначена Держава Україна, від імені якої у спірних правовідносинах, на думку позивача, діє Адміністрація Держприкордонслужби, яка відповідальна, за твердженням позивача, за дії посадових осіб Держприкордонслужби

як суб'єктів владних повноважень під час виконання ними публічно-владних управлінських функцій з проведення паспортного контролю.

Велика Палата Верховного Суду погодилася з висновком апеляційного суду про те, що позовна вимога про визнання протиправними дій щодо позивача, за які, на думку позивача, відповідальна Держава Україна, має розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

Відповідно до частини п'ятої статті 21 Кодексу адміністративного судочинства України вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної, зокрема, протиправними діями суб'єкта владних повноважень, розглядаються адміністративним судом, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір. Інакше такі вимоги вирішуються судами в порядку цивільного або господарського судочинства.

Оскільки позивач просила стягнути на її користь матеріальну та моральну шкоду, завдану протиправними діями Держави України в особі Адміністрації Держприкордонслужби, які вона також оскаржувала, Велика Палата Верховного Суду вважає вимоги позивача пов'язаними.

Отже, враховуючи те, що вимога про відшкодування матеріальної та моральної шкоди заявлена в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір, Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновками апеляційного суду в частині розгляду за правилами цивільного судочинства вимоги про відшкодування шкоди та вважає, що цей спір у межах заявлених вимог в цілому має розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

Щодо висновків апеляційного суду про неналежність Адміністрації Держприкордонслужби як відповідача Велика Палата Верховного Суду зауважує, що у позовній заяві позивач вказала відповідачем Державу Україну.

Відповідно до статті 1173 Цивільного кодексу України шкода, завдана, зокрема, фізичній особі незаконними діями органу державної влади при здійсненні ним своїх повноважень, відшкодовується державою незалежно від вини цього органу.

Згідно з частиною третьою статті 46 КАС України відповідачем в адміністративній справі є суб'єкт владних повноважень, якщо інше не встановлено цим кодексом. Цей припис слід застосовувати з урахуванням частини четвертої статті 55 КАС України.

Держава бере участь у справі через відповідний орган державної влади відповідно до його компетенції, від імені якого діє його керівник або представник (частина четверта статті 58 Цивільного процесуального кодексу України; частина четверта статті 55 КАС України).

Отже, як у цивільному, так і в адміністративному судочинстві держава бере участь у справі як сторона через відповідний її орган, наділений повноваженнями у спірних правовідносинах, зокрема і представляти державу в суді.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що апеляційний суд, закриваючи провадження за вимогою про визнання протиправними дій, яка має розглядатися за правилами адміністративного судочинства, безпідставно вирішив питання про неналежність відповідача за цією вимогою. Крім того, наявність повноважень органу державної влади представляти згідно з частиною четвертою статті 55 КАС України

Державу Україну у спірних правовідносинах має встановити адміністративний суд, який вирішуватиме спір.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 16 квітня 2018 року та постанову Апеляційного суду міста Києва від 29 серпня 2017 року слід скасувати в частині відмови у задоволенні вимоги про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, яка разом з вимогою про визнання протиправними дій має розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 лютого 2019 року у справі № 761/3884/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80854809>.

Спір щодо відшкодування шкоди та виплати грошової допомоги внаслідок захворювання, отриманого в результаті проходження служби у Державній фельд'єгерській службі України, є публічно-правовим і підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у порядку письмового провадження справу за позовом Особи 3 до Міністерства внутрішніх справ України, відділу урядового фельд'єгерського зв'язку Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України у м. Полтаві про відшкодування шкоди та стягнення суми грошової допомоги, за касаційною скаргою Особи 3 на рішення Печерського районного суду м. Києва від 19 жовтня 2017 року та постанову Апеляційного суду м. Києва від 13 червня 2018 року.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Проходження публічної служби – це процес діяльності особи на посадах, які вона обіймає, починаючи від моменту призначення на відповідну посаду та завершуючи припиненням публічної служби, із сукупністю всіх обставин і фактів, які супроводжують таку діяльність. Оскільки така професійна діяльність нерозривно пов'язана з отриманням оплати (винагороди) за роботу, яку особа виконує на відповідній посаді, то правовідносини, пов'язані з нарахуваннями, виплатами, утриманнями, компенсаціями, перерахунками заробітної плати, компенсацій, грошової допомоги під час виконання такою особою своїх посадових обов'язків, є одним з елементів проходження публічної служби, а під час звільнення з публічної служби – одним з елементів припинення такої служби.

На момент звільнення позивача з посади відділ Головного управління Державної фельд'єгерської служби України в м. Полтаві входив у структуру Держспецзв'язку.

Відповідно до частини першої статті 2 Закону України від 23 лютого 2006 року № 3475-IV «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України є державним органом, який призначений для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, захисту державних

інформаційних ресурсів в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, криптографічного та технічного захисту інформації.

Вищезазначене свідчить про те, що Особа 3 перебував на публічній службі в розумінні пункту 15 статті 3 КАС України, а тому спірні правовідносини між сторонами щодо відшкодування шкоди та виплати грошової допомоги внаслідок отриманого захворювання в результаті проходження публічної служби за своєю суттю є публічно-правовим спором відповідно до статті 17 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 57/19121/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81013820>.

Позовні вимоги про визнання протиправними та скасування наказів про звільнення з військової служби підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

20 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження касаційні скарги Особи 3 та її представника Особи 4 на постанову Окружного адміністративного суду м. Києва від 28 лютого 2017 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 26 квітня 2017 року у справі за позовом Особи 3 до Головного управління Національної гвардії України, Іміджево-видавничого центру Національної гвардії України про визнання протиправними та скасування наказів, поновлення на посаді, зобов'язання вчинити дії, стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Позивачка проходила військову службу у Нацгвардії України зі спеціальним званням капітан.

У зв'язку зі скороченням штатів, проведенням організаційних заходів та відмовою позивачки від проходження служби в запропонованих інших військових частинах 7 квітня 2016 року наказом командувача Нацгвардії України № 52 о/с відповідно до пункту «г» частини шостої статті 26 Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу» її було звільнено з військової служби з направленням на військовий облік до Шевченківського районного військового комісаріату м. Києва.

Крім того, наказом начальника Іміджево-видавничого центру Нацгвардії України від 18 квітня 2016 року № 50 позивачку виключено зі списків особового складу Іміджево-видавничого центру Нацгвардії України та всіх видів забезпечення.

Не погоджуючись із наказами відповідачів від 7 квітня 2016 року № 52 та від 18 квітня 2016 року № 50 про своє звільнення з посади і вважаючи їх протиправними та такими, що підлягають скасуванню, Особа 3 звернулася до суду із цим адміністративним позовом.

З аналізу положень Кодексу адміністративного судочинства України вбачається, що юрисдикція адміністративних судів поширюється не на будь-які трудові спори, а лише на ті, які пов'язані з прийняттям громадян на публічну службу, її проходженням, звільненням з неї.

Відповідно до частин першої, другої статті 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, іноземців та осіб без громадянства, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності. Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Порядок проходження громадянами України військової служби, їх права та обов'язки визначаються цим Законом, відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України, які затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

Зазначеними нормами права прямо передбачено, що військова служба є публічною службою.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що юрисдикція спору судами визначена правильно, оскільки спір, що виник під час звільнення позивачки з військової служби, є публічно-правовим, а тому підлягає розгляду в порядку, передбаченому КАС України.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 826/11367/16 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80854660>.

Спір за участю Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг щодо встановлення тарифів має публічно-правовий характер та належить до юрисдикції адміністративних судів.

Виконавчий комітет Міськради наділений повноваженнями по встановленню тарифів на комунальні послуги (окрім тих, які встановлюються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг), транспортні та інші послуги

19 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула адміністративну справу за позовом Особи 7 до виконавчого комітету Монастирищенської міської ради Черкаської області, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, треті особи: Комунальне підприємство «Теплокомуненерго» м. Монастирище, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг (НКРЕКП), Особа 8, Публічне акціонерне товариство «Київенерго», про встановлення відсутності повноважень, визнання незаконними та нечинними рішень про затвердження тарифів на централізоване опалення та гаряче водопостачання, тарифів на теплову енергію для бюджетних установ та інших споживачів (крім населення), а також визнання незаконними і нечинними відповідних постанов НКРЕКП, а дії по їх прийняттю – протиправними.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою від 30 вересня 2016 року, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 7 грудня 2016 року, у задоволенні позову відмовив.

Суди першої й апеляційної інстанцій розглянули цей спір як публічно-правовий, проте Особа 8 у касаційній скарзі зазначила, що НКРЕКП не є органом державної влади, зокрема виконавчої влади, відтак її акти не мають нормативно-правового характеру, а тому цей спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду погодилась з таким висновком судів.

На виконання законів України від 20 квітня 2000 року № 1682-III «Про природні монополії», 16 жовтня 1997 року № 575/97-ВР «Про електроенергетику» і 9 липня 2010 року № 2479-VI «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» Указом Президента України від 27 серпня 2014 року № 694/2014 утворено НКРЕКП.

Рішення, прийняті НКРЕКП, оформлюються постановами і розпорядженнями та є обов'язковими до виконання суб'єктами природних монополій. Ці рішення можуть бути оскаржені в установленому законодавством порядку.

Рішення НКРЕКП, які є нормативно-правовими актами, підлягають обов'язковій державній реєстрації в установленому законодавством порядку, за винятком рішень з питань установлення цін та тарифів (крім установлення цін та тарифів для населення) та рішень з питань функціонування оптового ринку електричної енергії.

Такі рішення не потребують узгодження з іншими органами державної влади, крім випадків, передбачених законом.

Крім того, рішення НКРЕКП, які відповідно до закону є регуляторними актами (крім рішень щодо встановлення тарифів), розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Таким чином, нормативно-правове регулювання статусу НКРЕКП та його місце у сфері енергетики та комунальних послуг дозволяє зробити висновок, що відповідач у цих відносинах є суб'єктом публічного права, створений з метою державного регулювання, моніторингу та контролю у сферах енергетики та комунальних послуг, тобто наділений владними управлінськими функціями, а тому є суб'єктом владних повноважень у розумінні КАС.

Водночас Велика Палата Верховного Суду зауважує, що суди попередніх інстанцій, відмовляючи у задоволенні позову, помилково зазначили, що оскаржувані рішення є актами індивідуальної дії.

Аналогічні висновки Велика Палата Верховного Суду зробила у постановках від 16 жовтня 2018 року у справі № 9901/415/18 та від 18 грудня 2018 року у справі № 9901/657/18.

Положення постанови НКРЕКП № 1171 мають загальний характер, оскільки цією постановою встановлено тарифи на послуги з централізованого опалення та послуги з централізованого постачання гарячої води, що надаються населенню, тобто кількісно невизначеній і неперсоніфікованій групі людей, суб'єктами господарювання, які є виконавцями цих послуг. Крім того, постанова № 1171 розрахована на неодноразове застосування.

Таким чином, постановою НКРЕКП № 1171 встановлено норми права, отже, вона є нормативно-правовим актом.

До того ж Міністерство юстиції України зареєструвало постанову № 1171 за № 433/26878 як нормативно-правовий акт в межах наданих повноважень та відповідно до чинного законодавства.

Натомість постанови НКРЕПК № 1016 та 1448 не є нормативно-правовими актами. Так, їхні приписи стосуються прав та обов'язків виключно ДП «Теплокомуненерго» ПАТ «Монастирищенський ордена Трудового Червоного Прапора машинобудівний завод» та поширюють свою дію на конкретне вказане підприємство, у зв'язку з чим ці постанови не відповідають ознакам нормативно-правового акта, не встановлюють та не змінюють чи скасовують норми права.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 19 березня 2019 року у справі № 826/16994/15 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81329458>.

Документи щодо режиму роботи, а також штатний розпис розпорядника публічної інформації (бібліотеки) є документами, що застосовуються в процесі виконання бюджету та становлять публічну інформацію, спір з приводу надання якої належить розгляду в порядку адміністративного судочинства

27 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 13 грудня 2016 року у справі № 826/25885/15 за позовом Особи 3 до Національної парламентської бібліотеки України (нова назва – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) про визнання протиправними дій щодо ненадання публічної інформації на запит й зобов'язання надати запитовану інформацію (копію наказу, яким внесено зміни до порядку (режиму) роботи Бібліотеки з 1 жовтня 2015 року; копію наказу, яким внесено зміни до Правил користування Бібліотекою щодо режиму обслуговування користувачів з 1 жовтня 2015 року; копію штатного розпису Бібліотеки на 2015 рік, у тому числі зі змінами, якщо такі є).

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Зі змісту вказаного запиту вбачається, що підставою для звернення із цим запитом стало розміщене в приміщенні Бібліотеки оголошення про те, що з 1 жовтня 2015 року у зв'язку з гострою необхідністю економії коштів на оплату енергоносіїв та комунальних послуг Бібліотека змінює режим обслуговування користувачів.

Отже, звернення позивача до Бібліотеки як розпорядника публічної інформації із запитом про надання такої інформації від 25 вересня 2015 року № 420 безпосередньо пов'язане з використанням відповідачем бюджетних коштів. При цьому запитований Особою 3 штатний розпис Бібліотеки на 2015 рік згідно з пунктом 2 наказу № 57 є документом, що застосовується в процесі виконання бюджету.

З огляду на наведені вище положення пункту 7 частини другої статті 17 КАС України (у редакції, чинній на час розгляду справи судами першої та апеляційної інстанцій), пункту 2 частини першої статті 13 Закону України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» та пункту 2 наказу № 57 Велика Палата

Верховного Суду дійшла висновку про те, що спір у цій справі є спором фізичної особи з розпорядником публічної інформації щодо оскарження дій (бездіяльності) у частині доступу до публічної інформації, а тому в силу прямого припису процесуального закону цей спір підпадає під юрисдикцію адміністративних судів.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 826/25885/15 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81329464>.

Рішення Міністерства юстиції України щодо відмови в переведенні особи з однієї установи відбування покарання до іншої є рішенням суб'єкта владних повноважень, оскарження якого здійснюється в порядку адміністративного судочинства.

10 квітня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 13 червня 2018 року у справі за позовом Особи 3 до Міністерства юстиції України про скасування рішення та зобов'язання вчинити дії і прийняла постанову про задоволення касаційної скарги і направлення справи на продовження розгляду до суду апеляційної інстанції, в якій зазначила таке.

У січні 2018 року Особа 3 звернувся до Хмельницького окружного адміністративного суду з позовом до Мін'юсту, у якому просив скасувати з мотивів протиправності рішення Центральної комісії Мін'юсту від 21 серпня 2017 року № 4.17/9-2017 про відмову в переведенні засудженого до іншої установи виконання покарань, та зобов'язати відповідача переглянути оскаржуване рішення.

Хмельницький окружний адміністративний суд рішенням від 6 березня 2018 року позов Особи 3 задовольнив, скасував рішення Центральної комісії Мін'юсту від 21 серпня 2017 року про відмову засудженому до довічного позбавлення волі Особі 3 у переведенні із Замкової виправної колонії (№ 58) до Житомирської установи виконання покарань (№ 8) та зобов'язав Мін'юст повторно розглянути звернення Особи 3 про переведення засудженого до іншої установи виконання покарань.

Вінницький апеляційний адміністративний суд постановою від 13 червня 2018 року скасував рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 6 березня 2018 року і закриття провадження у цій справі на підставі пункту 1 частини першої статті 238 Кодексу адміністративного судочинства України, оскільки справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що спір у цій справі виник з приводу оскарження рішення Мін'юсту, як суб'єкта владних повноважень, при здійсненні ним управлінських функцій, а тому ця справа підлягає розгляду за правилами КАС України з огляду на наступне.

Термін «суб'єкт владних повноважень» означає орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхню посадову чи службову особу, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень (пункту 7 частини першої статті 4 КАС України).

Отже, до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, які породжують, змінюють або

припиняють права та обов'язки у сфері публічно-правових відносин, вчинених ними при здійсненні владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, якщо позивач вважає, що цими рішеннями, діями чи бездіяльністю його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав чи свобод.

Під час визначення предметної юрисдикції справ суди повинні виходити із суті права та/або інтересу, за захистом якого звернулася особа, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі.

При ухваленні оскаржуваного рішення Мін'юст діяв як суб'єкт владних повноважень у межах реалізації компетенції у сфері управління при здійсненні ним владних управлінських функцій на основі законодавства, а тому такі рішення можуть бути оскаржені до судів адміністративної юрисдикції на підставі пункту 1 частини першої статті 19 КАС України.

Таким чином, суть спірних правовідносин у цій справі стосується оскарження правомірності винесення рішення Мін'юстом, як суб'єктом владних повноважень, щодо відмови в переведенні позивача з однієї установи відбування покарання до іншої.

При цьому переведення засудженого для подальшого відбування покарання з однієї виправної чи виховної колонії до іншої допускається за виняткових обставин, які перешкоджають дальшому перебуванню засудженого в цій виправній чи виховній колонії. Порядок переведення засуджених визначається нормативно-правовими актами Мін'юста.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 822/190/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81360628>.

Спір про скасування реєстрації місця проживання, який виник з приводу захисту житлових прав та інтересів, є спором про право, що виключає можливість його вирішення за правилами адміністративного судочинства

10 квітня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Округного адміністративного суду м. Києва від 16 квітня 2018 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 31 травня 2018 року у справі № 826/3620/17 за позовом Особи 3 до Святошинської районної у м. Києві державної адміністрації, третя особа – Особа 4 як законний представник малолітньої дитини Особи 5, про скасування рішень і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У березні 2017 року Особи 3 звернулася до суду з адміністративним позовом про скасування рішення Святошинської РДА (відділ з питань реєстрації місця проживання/перебування фізичних осіб) від 9 листопада 2016 року про реєстрацію місця проживання Особи 5, 2016 року народження, за Адресою 1.

На обґрунтування позовних вимог Особа 3 зазначила, що вона є власником приватного будинку, що розташований за Адресою 1, у якому її донька Особа 4 зареєструвала свою доньку Особа 5 без дозволу власника. При цьому донька –

Особа 4 за вказаною вище адресою не проживає, проте реєстрація місця проживання малолітньої дитини перешкоджає позивачу розпоряджатися своєю власністю на свій розсуд.

Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Києва від 16 квітня 2018 року, залишеною без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 31 травня 2018 року, закрито провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 238 Кодексу адміністративного судочинства України, оскільки цей спір має розглядатися судом за правилами цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду погодилась з таким висновком судів попередніх інстанцій з огляду на наступне.

З установлених судами фактичних обставин справи вбачається, що спірні правовідносини виникли між учасниками справи з приводу захисту житлових прав та інтересів позивача, а отже, існує спір про право, що виключає можливість розгляду цієї справи за правилами адміністративного судочинства.

Таким чином, суди попередніх інстанцій, ураховуючи суть спірних правовідносин та суб'єктний склад, дійшли обґрунтованого висновку про закриття провадження у справі у зв'язку з тим, що вона не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Окрім того, з матеріалів справи убачається, що рішенням Святошинського районного суду м. Києва від 6 жовтня 2016 року, залишеним без змін постановою Апеляційного суду м. Києва від 14 травня 2018 року, задоволено позов Особа 4 у справі № 759/5229/16-ц за її позовом до Особа 3, третя особа – Служба у справах дітей Святошинського району м. Києва, про вселення до квартири, що розташована за адресою 1.

Рішенням Святошинського районного суду м. Києва від 24 липня 2018 року, залишеним без змін постановою Апеляційного суду м. Києва від 6 листопада 2018 року, відмовлено у задоволенні позову Особи 3 у справі № 759/9647/16-ц за її позовом до Особи 4, третя особа – Служба у справах дітей Святошинського району м. Києва, про визнання особи такою, що втратила право користування житловим приміщенням.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне залишити касаційну скаргу без задоволення, а ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 16 квітня 2018 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 31 травня 2018 року – без змін.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 826/3620/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81360601>.

3.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Позовні вимоги фізичної особи про визнання удаваним договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства та про належність права власності на таку частку мають вирішуватись у порядку господарського судочинства

23 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи касаційні скарги Особи 3 на ухвалу та рішення Апеляційного суду Одеської області від 7 грудня 2017 року у справі за позовом Особи 3 до відповідачів: Особи 7, Товариства з обмеженою відповідальністю «Грін плюс», Приватного підприємства «Юридична компанія «Гарант», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, – ТОВ «Горяц-Т», про визнання договору позики припиненим, визнання договору купівлі-продажу удаваним правочином, визнання застави припиненою, визнання права власності, визнання неправомірними дій з передачі майна.

Зі змісту позовних вимог убачається, що позивач звернувся до суду за захистом свого права на частку в статутному капіталі товариства та прав учасника товариства, а також захистом прав ТОВ «Грін плюс» на витребування від ПП «ЮК «Гарант» об'єкта нерухомості.

Корпоративним є спір щодо створення, діяльності, управління та припинення юридичної особи – суб'єкта господарювання, якщо стороною у справі є учасник (засновник, акціонер, член) такої юридичної особи, у тому числі й той, який вибув.

Щодо вимог про визнання договору купівлі-продажу удаваним правочином слід відзначити, що за удаваним правочином (стаття 235 Цивільного кодексу України) сторони умисно оформляють один правочин, але між ними насправді встановлюються інші правовідносини. На відміну від фіктивного правочину, за удаваним правочином права та обов'язки сторін виникають, але не ті, що впливають зі змісту правочину.

Установивши під час розгляду справи, що правочин вчинено з метою приховати інший правочин, суд на підставі статті 235 ЦК України має визнати, який правочин насправді вчинили сторони, та вирішити спір із застосуванням норм, що регулюють цей правочин. Якщо правочин, який насправді вчинено, суперечить закону, суд ухвалює рішення, в якому встановлює нікчемність цього правочину або визнає його недійсним.

Укладений 17 квітня 2013 року Особою 3 та Особою 7 договір купівлі-продажу частки в статутному капіталі ТОВ «Грін плюс», посвідчений приватним нотаріусом Стукаленко Л. С. за реєстровим № 437, відповідно до якого Особа 7 набув у власність 49,7 % у статутному капіталі зазначеного товариства, стосується розпорядження корпоративними правами.

Таким чином, вимоги про визнання удаваним договором купівлі-продажу частки в статутному капіталі ТОВ «Грін плюс» спрямовані на встановлення обставин, які є підставою для вирішення спору про право на частку в статутному капіталі товариства та підлягають з'ясуванню судом під час вирішення корпоративного спору.

З урахуванням наведених норм процесуального права правовідносини, які виникли між сторонами у справі щодо визначення належності частки в статутному капіталі товариства, є господарсько-правовими.

Як убачається з позовних вимог, позивач вважає порушенням своє право власності на частку у статутному капіталі, якою, на його думку, відповідач Особа 7 заволодів на забезпечення вимог за договором позики і яку має повернути у зв'язку з виконанням зобов'язання за цим договором. Тому належним способом захисту позивача є позов про повернення з володіння відповідача частки у статутному капіталі товариства (підпункт «е» пункту 3 частини п'ятої статті 17 Закону України від 15 травня 2003 року № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»). Таким чином, питання про удаваність спірного договору купівлі-продажу та про належність права власності на частку у статутному капіталі мають вирішуватись у межах відповідного спору за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 23 січня 2019 року у справі № 522/14890/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80857584>.

Спір про визнання недійсними наказу про передачу майна та свідоцтва на право власності на майно має розглядатися як спір, пов'язаний з порушенням цивільних прав на спірне майно. Належним відповідачем у такій справі є особа, право на майно якої оспорується, а участь органів державної влади та органів місцевого самоврядування як співвідповідачів (якщо позивач вважає їх винними у порушенні своїх прав) у такому спорі не змінює його приватноправового характеру

20 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження справу № 910/2987/18 за позовом Публічного акціонерного товариства «Київський радіозавод» до ПАТ «Явір-КРЗ» про усунення перешкод у користуванні майном, за зустрічним позовом ПАТ «Явір-КРЗ» до ПАТ «Київський радіозавод», Департаменту комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Державного космічного агентства України про визнання недійсними наказу та свідоцтва про право власності за касаційною скаргою ПАТ «Київський радіозавод» на постанову Північного апеляційного господарського суду від 26 грудня 2018 року й ухвалу Господарського суду міста Києва від 1 червня 2018 року.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції про повернення зустрічної позовної заяви ПАТ «Явір-КРЗ» та передаючи справу до Господарського суду міста Києва для вирішення питання про прийняття зустрічної позовної заяви до розгляду, суд апеляційної інстанції виходив з того, що можливе задоволення зустрічного позову і визнання недійсним свідоцтва про право власності ПАТ «Київський радіозавод» на

спірне майно унеможлиблює задоволення первісного позову, а тому ці позови є повністю взаємопов'язаними та їх доцільно розглядати разом.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про розгляд зустрічного позову ПАТ «Явір-КРЗ» в порядку господарського судочинства.

До компетенції адміністративних судів належать спори фізичних чи юридичних осіб з органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їхньою посадовою або службовою особою, предметом яких є перевірка законності рішень, дій чи бездіяльності цих органів (осіб), прийнятих або вчинених ними під час здійснення владних управлінських функцій, крім спорів, для яких законом установлений інший порядок судового вирішення.

Разом з тим приватноправові відносини вирізняються наявністю майнового чи немайнового особистого інтересу учасника. Спір має приватноправовий характер, якщо він обумовлений порушенням або загрозою порушення приватного права чи інтересу (переважно майнового) конкретного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для сфери приватноправових відносин, навіть якщо до порушення приватного права чи інтересу призвели управлінські дії суб'єктів владних повноважень.

Пунктом 6 частини першої статті 20 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що до юрисдикції господарських судів належать справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, в тому числі землю), реєстрації або обліку прав на майно, яке (права на яке) є предметом спору, визнання недійсними актів, що порушують такі права, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та спорів щодо вилучення майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, а також справи у спорах щодо майна, що є предметом забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи – підприємці.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що характер спору у цій справі є приватноправовим.

Так, одним із доводів зустрічного позову ПАТ «Явір-КРЗ» було те, що станом на 2005 рік спірне приміщення вже перебувало у власності, а також фактичному володінні та користуванні ВАТ «Явір-КРЗ». Крім того, Національне космічне агентство України не мало права здійснювати передачу спірного приміщення відповідачу – ПАТ «Київський радіозавод» та визначати його як об'єкт нерухомості, оскільки доказів того, що це приміщення є нерухомим, у нього не було.

Якщо порушення своїх прав особа вбачає в наслідках, спричинених рішенням, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, які вона вважає неправомірними, і ці наслідки призвели до виникнення, зміни чи припинення цивільних правовідносин, мають майновий або пов'язаний з реалізацією її майнових або особистих немайнових інтересів характер, то визнання незаконними (протиправними) таких рішень є способом захисту цивільних прав та інтересів.

Оскільки зустрічний позов ПАТ «Явір-КРЗ» стосується оспорювання права власності ПАТ «Київський радіозавод» на спірне майно, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що цей спір є не публічно-правовим, а виник з приводу захисту цивільного права особи.

З огляду на те, що зустрічний позов пред'явлено ПАТ «Київський радіозавод» з метою захисту інтересів позивача у спірних правовідносинах, що виникли між юридичними особами, то за суб'єктним складом сторін такий спір має розглядатися за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 910/2987/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81013406>.

Спір між юридичними особами з приводу визнання права користування земельними ділянками для сільськогосподарських потреб на підставі договорів емфітевзису, укладених з фізичними особами – власниками таких земельних ділянок, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

26 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу №922/980/18 за позовом Фермерського господарства «Фортуна 2017» до Приватного сільськогосподарського підприємства «Нове життя» про визнання права користування за касаційною скаргою Приватного сільськогосподарського підприємства «Нове життя» на постанову Харківського апеляційного господарського суду від 31 серпня 2018 року.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Предметом спору в цій справі є визнання судом права користування позивача (юридичної особи) земельними ділянками для сільськогосподарських потреб на підставі договорів емфітевзису, укладених ним з фізичними особами – власниками цих земельних ділянок, з огляду на невизнання такого права відповідачем (юридичною особою).

Вирішення спору стосовно визнання права користування емфітевта (землекористувача) земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб на підставі договору емфітевзису у разі невизнання такого права особою, яка не є стороною цього договору, не впливає на обсяг прав і обов'язків власника щодо відповідної земельної ділянки, оскільки предмет такого спору не стосується ані правомірності набуття ним відповідної земельної ділянки, ані правомірності укладеного із землекористувачем договору емфітевзису.

За матеріалами справи, спірні правовідносини виникли між юридичними особами – ФГ «Фортуна 2017» та ПСП «Нове життя», які одночасно претендують на користування одними й тими самими земельними ділянками. При цьому фізичні особи (власники відповідних земельних ділянок) не є відповідачами у цій справі.

Тому цей спір жодним чином безпосередньо не стосується цивільних прав та законних інтересів фізичних осіб, а його вирішення може безпосередньо вплинути лише

на права та законні інтереси сторін спірних відносин, якими є юридичні особи – ФГ «Фортуна 2017» та ПСП «Нове життя». Так само й судові рішення, ухвалені в цій справі, не мають преюдиційного значення щодо обсягу прав та законних інтересів відповідних фізичних осіб (власників відповідних земельних ділянок), які не беруть участі у цій справі, оскільки частиною четвертою статті 75 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що обставини, встановлені рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом.

Отже, оскільки предмет цього спору не впливає на права та обов'язки фізичних осіб (власників земельних ділянок), а стосується дій ПСП «Нове життя» щодо невизнання права користування земельними ділянками ФГ «Фортуна 2017», такий спір не підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства, а за суб'єктивним складом сторін відноситься до юрисдикції господарських судів.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 26 березня 2019 року у справі № 922/980/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81079737>.

У разі оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого за правилами господарського судочинства, таку скаргу розглядає відповідний господарський суд, який ухвалив таке рішення за правилами господарського судочинства

10 квітня 2019 року ВП ВС розглянула касаційну скаргу ТОВ «Торговий дім «Украгропром» на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 9 січня 2019 року за скаргою ТОВ «Торговий дім «Украгропром» на дії старшого державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Запорізькій області і прийняла постанову про направлення справи для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції, в якій зазначила наступне.

У жовтні 2018 року ТОВ «ТД «Украгропром» звернулося до Господарського суду Запорізької області зі скаргою на дії старшого державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Запорізькій області Половнікова Романа Сергійовича щодо винесення постанови від 19 вересня 2018 року про повернення ТОВ «ТД «Украгропром» (стягувач) виконавчого документа у виконавчому провадженні ВП № 53885595 з виконання наказу Господарського суду Запорізької області від 5 грудня 2016 року у цій справі.

Господарський суд Запорізької області ухвалою від 18 жовтня 2018 року скаргу ТОВ «ТД «Украгропром» задовольнив частково. Визнав неправомірними дії державного виконавця щодо винесення постанови від 19 вересня 2018 року про повернення стягувачу виконавчого документа у виконавчому провадженні ВП № 53885595 та

скасував відповідну постанову. У задоволенні скарги в іншій частині (зокрема стосовно поновлення порушеного права скажника) відмовив.

Центральний апеляційний господарський суд постановою від 9 січня 2019 року ухвалу Господарського суду Запорізької області від 18 жовтня 2018 року скасував і закрити провадження за вказаною скаргою ТОВ «ТД «Украгропром» на дії державного виконавця на підставі пункту 1 частини першої статті 231 Господарського процесуального кодексу України, оскільки скарги на дії державних виконавців під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій, підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду з таким висновком не погодилась з огляду на таке.

З положень частини першої статті 74 Закону України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження», з урахуванням вимог статей 339, 340 ГПК України, вбачається, що в разі оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення при виконанні рішення, ухваленого за правилами господарського судочинства, таку скаргу розглядає відповідний господарський суд, який ухвалив таке рішення за правилами господарського судочинства відповідно.

Разом з тим оскільки чинним законодавством не врегульовано порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій, то відповідно до частини першої статті 287 Кодексу адміністративного судочинства України такі спори відносяться до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Подібний правовий висновок викладено, зокрема, в постановках Великої Палати Верховного Суду від 14 березня 2018 року у справі № 660/612/16-ц, від 12 вересня 2018 року у справі № 906/530/17, від 17 жовтня 2018 року у справах № 927/395/13, № 5028/16/2/2012, від 5 грудня 2018 року у справі № 904/7326/17, від 13 лютого 2019 року у справі № 808/2265/16.

Водночас Велика Палата Верховного Суду наголошує, що для визначення предметної юрисдикції, зокрема й стосовно судового оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця, вирішальне значення має суть оспорюваних дій. Оскаржувану постанову суду апеляційної інстанції, якою закрито провадження за скаргою ТОВ «ТД «Украгропром» на дії державного виконавця, мотивовано тим, що оскільки результат розгляду вказаної скарги матиме правові наслідки для всіх стягувачів у межах зведеного виконавчого провадження ВП № 44561389 з виконання рішень суду, ухвалених за правилами різних юрисдикцій, то відповідна скарга не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства. Однак суд апеляційної інстанції не взяв до уваги те, що предмет скарги ТОВ «ТД «Украгропром» на дії

державного виконавця (тобто суть оскаржуваних дій) стосується правомірності повернення виконавчого документа стягувачу в межах виконавчого провадження ВП № 53885595 (з виконання наказу Господарського суду Запорізької області від 5 грудня 2016 року у цій справі), яке станом на момент вчинення оскаржуваних дій вже було виведено зі зведеного виконавчого провадження ВП № 44561389. Предмет скарги позивача стосується оскарження дій державного виконавця саме з повернення виконавчого документа (наказу Господарського суду Запорізької області від 5 грудня 2016 року у цій справі) у виконавчому провадженні ВП № 53885595, при цьому дії державного виконавця щодо зобов'язання ТОВ «ТД «Украгпропром» зі здійснення додаткового авансування витрат виконавчого провадження (сплати вартості робіт з оцінки арештованого нерухомого майна боржника) в межах зведеного виконавчого провадження ВП № 44561389 чи дії цього державного виконавця стосовно виведення виконавчого провадження ВП № 53885595 зі зведеного виконавчого провадження ВП № 44561389 не оскаржуються. Тобто скарга ТОВ «ТД «Украгпропром» не стосується судового оскарження дій зазначеного державного виконавця під час виконання ним зведеного виконавчого провадження ВП № 44561389.

Відтак скарга ТОВ «ТД «Украгпропром» щодо винесення державним виконавцем постанови від 19 вересня 2018 року про повернення йому (стягувачу) виконавчого документа у виконавчому провадженні ВП № 53885595 з виконання наказу Господарського суду Запорізької області від 5 грудня 2016 року у цій справі повинна розглядатися судом, який видав виконавчий документ, у передбаченому ГПК України порядку, тобто в межах цієї справи за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 908/2520/16 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81360749>.

Спір про визнання недійсним договору, укладеного товариством без згоди заставників, є спором про порушення корпоративних прав

9 квітня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 5 на ухвалу Господарського суду Одеської області від 17 вересня 2018 року та постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 21 листопада 2018 року у справі № 916/1295/18 за позовом Особи 5 до Кодимського районного споживчого товариства (Кодимське РайСТ), Особи 3 про визнання недійсним договору купівлі-продажу нежитлового приміщення, і прийняла постанову про направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції, в якій зазначила таке.

У червні 2018 року Особа 5 подав до господарського суду позовну заяву, в якій з урахуванням уточнених позовних вимог просив визнати недійсним з моменту його укладення договір купівлі-продажу нежитлового приміщення «Універмаг» загальною площею 1355,6 кв. м, яке розташоване за Адресою 1, укладений 24 січня 2018 року Кодимським РайСТ та Особою 3, що посвідчений приватним нотаріусом Гайворонського нотаріального округу Кіровоградської області Особою 6.

На обґрунтування позовних вимог позивач зазначав на те, що Кодимське РайСТ здійснило продаж спірного нежитлового приміщення без згоди загальних зборів, чим порушило права пайовиків цього товариства, до яких відноситься позивач. Особа 5 вказав, що ним не отримувались повідомлення від Кодимського РайСТ про проведення загальних зборів з питання продажу спірного приміщення, тому він вважає, що такі збори взагалі не проводились.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 17 вересня 2018 року, залишеною без змін постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 21 листопада 2018 року, провадження у справі закрито на підставі пункту 1 частини першої статті 231 Господарського процесуального кодексу України.

Велика Палата Верховного Суду з таким висновком судів попередніх інстанцій не погоджується з огляду на наступне.

Позивач – Особа 5 є членом Кодимського РайСТ згідно з членським квитком № 004575, що виданий 20 березня 2003 року.

Згідно з пунктом 1.1 розділу I статуту Кодимського РайСТ воно є добровільним об'єднанням фізичних та юридичних осіб для ведення господарської діяльності з метою поліпшення свого економічного та соціального стану, задоволення споживчих потреб його членів шляхом організації торговельного обслуговування, закупівлі сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг.

У споживчому товаристві власником майна є споживче товариство як юридична особа. Члену (асоційованому члену) споживчого товариства належить пай (частка) в майні споживчого товариства, який складається з його внесків до пайового капіталу, а також паю в резервному та спеціальному фондах (пункт 10.3 розділу X статуту).

Згідно з довідкою з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Реєстру прав власності на нерухоме майно, Державного реєстру іпотек, Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна щодо об'єкта нерухомого майна від 13 липня 2018 року № 130773713 у колективній власності пайовиків Кодимського РайСТ перебувало нежитлове приміщення «Універмаг» загальною площею 1355,6 кв. м, розташоване за Адресою 1.

24 січня 2018 року Кодимським РайСТ та Особою 3 було укладено договір купівлі-продажу нежитлової будівлі магазину Номер 1 за Адресою 1, посвідчений приватним нотаріусом Гайворонського нотаріального округу Кіровоградської області Особою 6.

24 січня 2018 року приватний нотаріус Гайворонського нотаріального округу Кіровоградської області Особа 6 на підставі вказаного договору купівлі-продажу зареєстрував право власності за Особою 3 на згадане нежитлове приміщення.

Як корпоративні відносини розуміють відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав.

Отже, корпоративним є спір, зокрема, щодо управління, діяльності юридичної особи – суб'єкта господарювання, якщо стороною у справі є учасник (член) такою юридичної особи.

У справі, яка переглядається, суд апеляційної інстанції з'ясував, що Кодимське РайСТ є господарською організацією, статут якої закріплює право кожного члена

товариства на участь в його управлінні, отриманні певної частки прибутку (дивідендів) цього товариства та активів у разі ліквідації останнього.

Звертаючись із позовом, Особа 5 зазначив про порушення його корпоративних прав як члена Кодимського РайСТ. Спір, який стосується стверджуваного порушення корпоративних прав позивача, має розглядатися за правилами господарської юрисдикції незалежно від обґрунтованості позовних вимог.

Отже, якщо учасник юридичної особи обґрунтовує позовні вимоги порушенням корпоративних прав такого учасника, то цей спір є спором про право управління юридичною особою і належить до юрисдикції господарських судів незалежно від того, чи є іншим відповідачем у справі як сторона спірного договору фізична особа.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 916/1295/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81394399>.

Спір про приватизацію комунального майна підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

12 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу заступника прокурора Рівненської області на постанову Рівненського апеляційного господарського суду від 3 вересня 2018 року та ухвалу Господарського суду Волинської області від 5 липня 2018 року у справі № 903/456/18 за позовом керівника Володимир-Волинської місцевої прокуратури в інтересах держави до Благодатної селищної ради, фізичної особи Особи 4 про скасування рішення селищної ради про затвердження оцінки вартості майна – колишньої частини МПК-12 та дозвіл на його продаж, визнання договору купівлі-продажу об'єкта нерухомого майна недійсним та повернення приміщення загальною площею 184,1 кв. м у комунальну власність.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Пред'являючи позов, прокурор обґрунтував його порушенням при укладенні оспорюваного договору вимог Закону України від 6 березня 1992 року № 2171-XII «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)».

За загальним правилом, спори щодо приватизації комунального майна відносяться до юрисдикції господарських судів.

Разом з тим судова практика і раніше була зорієнтована на те, що господарський спір підвідомчий господарському суду, зокрема, за умови наявності у законі норми, що прямо передбачала б вирішення спору господарським судом. Господарські суди вирішують усі спори між суб'єктами господарської діяльності, а також спори, пов'язані з приватизацією державного та комунального майна (крім спорів про приватизацію державного житлового фонду).

При визначенні юрисдикції цієї справи слід виходити з характеру спірних правовідносин, прав, свобод та інтересів, за захистом яких звернувся прокурор.

Прокурор наголошував, що оспорюваний договір купівлі-продажу нерухомого майна від 15 вересня 2017 року був укладений з порушенням вимог чинного законодавства щодо приватизації комунального майна.

Відтак з урахуванням характеру спірних відносин справа підлягає розгляду в порядку господарського судочинства, а пред'явлення позову, у тому числі, до фізичної особи, яка не є суб'єктом підприємницької діяльності, не змінює правової природи юридичного спору та в цьому випадку не є підставою для вирішення його в порядку цивільного судочинства.

Вказане повністю узгоджується зі статтею 2 ГПК України, яка завданням господарського судочинства визначає справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів не тільки юридичних осіб і держави, але й фізичних осіб.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 березня 2019 року у справі № 903/456/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854812>.

3.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

Використання учасниками судового процесу нецензурної лексики, образливих і лайливих слів чи символів у поданих до суду документах і у спілкуванні з судом (суддями) та з іншими учасниками процесу може бути визнане зловживанням процесуальними правами і підставою для залишення скарги без розгляду

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за скаргою Особи 3 на бездіяльність головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Н. щодо виконання ухвали Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 21 червня 2017 року у справі за позовом Особи 3, в інтересах якого діє Громадська організація «Дніпропетровська незалежна правозахисна громадська організація» в особі Т., до Міністерства внутрішніх справ України, Державної казначейської служби України, третя особа, яка не заявляє самостійні вимоги на предмет спору, – Дніпропетровське міське управління Головного управління МВС України в Дніпропетровській області, про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконною бездіяльністю посадової особи органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, за касаційною скаргою Міністерства юстиції України на ухвалу Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 2 квітня 2018 року та постанову Апеляційного суду Дніпропетровської області від 21 серпня 2018 року.

1 березня 2018 року скажник звернувся до суду зі скаргою на бездіяльність державного виконавця щодо порушення встановленого Законом України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження» строку вчинення процесуальної дії,

а також визнання неправомірним рішення державного виконавця і зобов'язання прийняти до виконання виконавчий документ.

Амур-Нижньодніпровський районний суд м. Дніпропетровська ухвалою від 2 квітня 2018 року, залишеною без змін постановою Апеляційного суду Дніпропетровської області від 21 серпня 2018 року, скаргу задовольнив частково.

За результатами розгляду справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову про скасування рішень судів першої та апеляційної інстанцій і залишення скарги без розгляду, в якій зазначила таке.

Скарга має відповідати загальним вимогам щодо форми та змісту позовної заяви, передбаченим приписами Цивільного процесуального кодексу України (статті 175, 177), з урахуванням особливостей, визначених у частині четвертій статті 74 Закону України «Про виконавче провадження».

У разі відсутності спеціальних приписів щодо вирішення певних питань, які виникають при розгляді скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, для розгляду таких скарг мають застосовуватися приписи ЦПК України, якими врегульовані аналогічні питання, зокрема, щодо учасників цивільного процесу, їхніх прав і обов'язків (статті 42–47, 55–64), судових викликів і повідомлень (статті 128–131), заходів процесуального примусу (глава 9 розділу III), відкриття провадження у справі (глава 2 розділу III), розгляду справи по суті (глава 6 розділу III), апеляційного та касаційного оскарження судових рішень (глави 1, 2 розділу V).

У цій справі суди першої й апеляційної інстанцій розглянули скаргу незважаючи на те, що скаржник неодноразово у скарзі нецензурно, використовуючи лайливі слова, характеризував державного виконавця та його роботу.

Учасники справи зобов'язані виявляти повагу до суду та до інших учасників судового процесу (пункт 1 частини другої статті 43 ЦПК України).

Учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається (частина перша статті 44 ЦПК України).

За змістом частини другої цієї статті перелік дій, що суперечать завданню цивільного судочинства та які залежно від конкретних обставин суд може визнати зловживанням процесуальними правами, не є вичерпним.

Нецензурна лексика, образливі та лайливі слова чи символи, зокрема, для надання особистих характеристик учасникам справи, іншим учасникам судового процесу, їх представникам і суду (суддям) не можуть використовуватися ні у заявах по суті справи, заявах з процесуальних питань, інших процесуальних документах, ні у виступах учасників судового процесу та їх представників.

Якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання (частина третя статті 44 ЦПК України).

Використання одними учасниками судового процесу та їх представниками нецензурної лексики, образливих і лайливих слів чи символів у поданих до суду

документах і у спілкуванні з судом (суддями), з іншими учасниками процесу та їхніми представниками, а також вчинення аналогічних дій є виявом очевидної неповаги до честі, гідності цих осіб з боку тих, хто такі дії вчиняє. Ці дії суперечать основним засадам (принципам) цивільного судочинства (пунктам 2 і 11 частини третьої статті 2 ЦПК України), а також його завданню, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі (частини перша та друга вказаної статті). З огляду на це вчинення таких дій суд може визнати зловживанням процесуальними правами та застосувати, зокрема, наслідки, передбачені частиною третьою статті 44 ЦПК України.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 199/6713/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80854817>.

Спір між об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку та фізичною особою – власником квартири у такому будинку з приводу дотримання правил користування цим майном (житлом) вирішується в порядку цивільного судочинства

20 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду у порядку спрощеного позовного провадження розглянула касаційну скаргу Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Оселя-2» на ухвалу Апеляційного суду Львівської області від 4 жовтня 2016 року у справі за позовом ОСББ «Оселя-2» до Особи 3, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: Франківська районна адміністрація Львівської міської ради, Особа 4, про приведення у попередній стан самочинно розширеної та перепланованої квартири.

Суд першої інстанції розглянув справу за правилами цивільного судочинства, однак суд апеляційної інстанції зазначив, що цей позов пов'язаний зі здійсненням суб'єктом владних повноважень управлінських функцій та підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства.

За результатами розгляду справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОСББ – це юридична особа, учасник відносин у сфері житлово-комунальних послуг і суб'єкт, уповноважений здійснювати управління майном житлового будинку чи комплексу будинків і забезпечувати їх належну експлуатацію та утримання разом із прибудинковою територією, яка одночасно може бути й балансоутримувачем та виконувати його функції.

Тобто ОСББ за своїм правовим статусом є особою приватного права (створена в добровільному порядку шляхом її заснування власниками квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку на підставі домовленості між собою), метою діяльності якої є реалізація інтересів визначеного кола приватних осіб та вирішення замість них питань у сфері отримання комунальних послуг та послуг утримання будинку і його прибудинкової території, вирішення інших господарських завдань, а тому є учасником у цивільному/господарському обороті та не відноситься до суб'єктів публічного права.

Таким чином, спір, що виник, стосується дотримання правил користування приміщеннями у житловому будинку, де його учасниками є, з однієї сторони, особа,

що здійснює функції та несе відповідальність за утримання, експлуатацію та ремонт цього нерухомого майна, а з іншої – власник приміщення у цьому будинку, який зробив перебудову у своєму житлі, відносини між якими є цивільно-правовим та не вирішуються в порядку КАС України.

Отже, висновок суду апеляційної інстанції про віднесення цієї справи до юрисдикції адміністративних судів є помилковим.

Велика Палата Верховного Суду своєю постановою 20 березня 2019 року скасувала ухвалу Апеляційного суду Львівської області від 4 жовтня 2016 року, справу направила для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 465/481/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854685>.

Спір між акціонерним товариством і його працівниками про відшкодування шкоди, яка настала внаслідок невиконання такими працівниками своїх посадових обов'язків, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

20 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду в порядку спрощеного позовного провадження розглянула касаційну скаргу представника Особи 3 та Особи 4 – Особи 5 на рішення Приморського районного суду м. Одеси від 10 липня 2017 року та постанову Апеляційного суду Одеської області від 31 травня 2018 року у цивільній справі за позовом Публічного акціонерного товариства «Одеська ТЕЦ» до Особи 3, Особи 4 про відшкодування майнової шкоди.

Вимоги товариства обгрунтовано тим, що Особа 3 працювала на посаді начальника житлово-комунального відділу ПАТ «Одеська ТЕЦ», а Особа 4 – майстра житлово-комунального відділу ПАТ «Одеська ТЕЦ». Унаслідок невиконання ними своїх посадових обов'язків товариству було завдано майнової шкоди у зв'язку з позаобліковим споживанням води на суму 104 553,26 грн. На підставі статей 130, 132, 139 Кодексу законів про працю України позивач просив стягнути на його користь солідарно з відповідачів зазначену суму.

У подальшому позивач уточнив свої вимоги та просив стягнути з відповідачів заподіяну шкоду в рівних частках. Враховуючи, що Особа 4 частково шкоду відшкодував в розмірі свого середньомісячного заробітку, ПАТ «Одеська ТЕЦ» просило з Особи 3 стягнути 52 276,63 грн, а з Особи 4 – 45 929,72 грн.

Рішенням Приморського районного суду м. Одеси від 10 липня 2017 року позов ПАТ «Одеська ТЕЦ» задоволено. Стягнуто на користь ПАТ «Одеська ТЕЦ» з Особи 3 52 276,63 грн, а з Особи 4 – 45 929,72 грн. Стягнуто солідарно з Особи 3 та Особи 4 на користь ПАТ «Одеська ТЕЦ» судовий збір у розмірі 1568,29 грн.

Апеляційний суд Одеської області постановою від 31 травня 2018 року вказане рішення суду першої інстанції змінив у частині розподілу судових витрат: абзац четвертий резолютивної частини рішення суду виклав у новій редакції, зазначивши, що стягнуто на користь ПАТ «Одеська ТЕЦ» в рівних частках з Особи 3 та Особи 4 судовий збір у розмірі 1568,29 грн.

Задовольняючи позовні вимоги, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що справа підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства і не відноситься до юрисдикції господарських судів, оскільки спір є трудовим та не входить до переліку спорів, які можуть бути підвідомчі господарським судам.

Відповідно до пункту 8 частини першої статті 2 Закону України від 17 вересня 2008 року № 514-VI «Про акціонерні товариства» корпоративні права – сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які впливають з права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами.

Разом з тим відповідачі не є акціонерами позивача.

Безпідставним є і посилання в касаційній скарзі на пункт 4-1 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України (в редакції до 15 грудня 2017 року), відповідно до якого господарським судам підвідомчі справи у спорах між господарським товариством та його посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, завданих такою посадовою особою господарському товариству її діями (бездіяльністю), оскільки відповідачі не є посадовими особами ПАТ «Одеська ТЕЦ».

Згідно з пунктом 15 частини першої статті 2 Закону України «Про акціонерні товариства» посадовими особами органів акціонерного товариства є фізичні особи – голова та члени наглядової ради, виконавчого органу, ревізійної комісії, ревізор акціонерного товариства, а також голова та члени іншого органу товариства, якщо утворення такого органу передбачено статутом товариства.

Оскільки спір про відшкодування шкоди, завданої товариству, виник із трудових правовідносин, і стороною у справі є фізичні особи – працівники товариства, то справа підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Верховний Суд переглядає справи виключно з підстав і в порядку, встановлених ЦПК України, та не має можливості встановлювати обставини, які не були встановлені в рішенні, отже, ця справа підлягає направленню на новий розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше з постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 522/4619/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854626>.

Питання юрисдикційності спору вирішується при відкритті провадження у справі, а вирішальним моментом при цьому є час, коли подано позов. Якщо позовні вимоги про стягнення коштів ґрунтуються на цивільно-правових угодах, а не виникають з корпоративних правовідносин, то спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

27 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу представника Особи 3 – Особи 4 на ухвалу Печерського районного суду міста Києва від 1 березня 2018 року та

постанову Апеляційного суду міста Києва від 18 травня 2018 року у цивільній справі за позовом Особи 3 до ПАТ КБ «ПриватБанк» про стягнення грошових коштів за договором купівлі-продажу пайових цінних паперів.

На обґрунтування позовних вимог Особи 3 зазначав, що 6 березня 2014 року він та ТОВ «Капітал-Стандарт» уклали договір комісії, згідно з умовами якого він доручив Товариству укласти договір купівлі-продажу належних йому 61 280 штук простих іменних бездокументарних акцій ПАТ КБ «ПриватБанк». Цього ж дня позивач, ТОВ «Капітал-Стандарт» та Тріантал Інвестментс ЛТД уклали договір про контроль за розрахунками, в якому сторони погодили процедуру поставки належних йому акцій у випадку їх викупу.

Посилаючись на пункт 4 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України (у редакції, чинній на час звернення до суду з цим позовом), суд першої інстанції вважав, що правовідносини, які виникли між сторонами у справі, є корпоративними, а їх розгляд віднесено до юрисдикції господарських судів, тому на підставі пункту 1 частини першої статті 255 Цивільного процесуального кодексу України (у редакції Закону № 2147-VIII) закрити провадження у справі, оскільки спір не підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства.

Апеляційний суд хоч і залишив ухвалу суду першої інстанції без змін, однак вважав, що суд першої інстанції помилково послався на статтю 12 ГПК України (у зазначеній редакції), оскільки застосуванню підлягає стаття 20 ГПК України (у редакції Закону № 2147-VIII).

Велика Палата Верховного Суду не погодилась з указаними висновками судів з огляду на таке.

Оскільки Особа 3 подав цей позов у липні 2017 року, то при вирішенні питання юрисдикційності спору застосуванню підлягає процесуальне законодавство, чинне на час вчинення такої процесуальної дії, як подання позову до суду.

Отже, апеляційний суд при вирішенні питання про юрисдикційність цього спору помилково застосував статтю 20 ГПК України у редакції Закону № 2147-VIII, а не статтю 12 ГПК України у редакції, чинній на час подання до суду позову.

Стосовно висновків судів про корпоративність правовідносин, які виникли між сторонами у справі, Велика Палата Верховного Суду зазначила таке.

Згідно з доводами позивача йому належали прості іменні бездокументарні акції ПАТ КБ «ПриватБанк».

Однак договір купівлі-продажу належних позивачу акцій від 6 березня 2014 року № 105-БВТ;БВК26-01-14А укладено між ТОВ «Капітал-Стандарт» та ПАТ КБ «ПриватБанк», у якому ТОВ «Капітал-Стандарт» діяло на підставі укладеного з Особою 3 договору комісії від 6 березня 2014 року, за яким останній доручив Товариству укласти договір купівлі-продажу належних йому акцій.

Застосувавши положення статті 167 ГК України та зробивши висновок, що правовідносини, які виникли між сторонами у справі, є корпоративними, як суд першої інстанції, так і апеляційний суд, не врахували, що предметом спору є вимоги Особи 3 до ПАТ КБ «ПриватБанк» про стягнення грошових коштів у розмірі 45 520 186,85 грн за договором купівлі-продажу пайових цінних паперів від 6 березня 2014 року

№ 105-БВТ;БВК26-01-14А, укладеним ТОВ «Капітал-Стандарт» та ПАТ КБ «ПриватБанк», за яким Особа 3 набув право вимоги на підставі укладеного з ТОВ «Капітал-Стандарт» договору про відступлення права вимоги.

Отже, позовні вимоги Особи 3 про стягнення коштів ґрунтуються на цивільно-правових угодах, а не виникають з корпоративних правовідносин, як зазначили суди першої й апеляційної інстанцій. Спір має розглядатися за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 757/39672/17-ц (провадження № 14-596цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81047552>.

Спір з приводу оскарження постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору та відкриття виконавчого провадження щодо стягнення виконавчого збору, винесених до прийняття нового Закону України «Про виконавче провадження», підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

10 квітня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 2 серпня 2017 у справі за його позовом до відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області, третя особа Публічне акціонерне товариство «Марфін Банк», про визнання протиправними та скасування постанов державного виконавця про стягнення з боржника виконавчого збору та про відкриття виконавчого провадження.

Одеський окружний адміністративний суд постановою від 7 березня 2017 року позов задовольнив. Одеський апеляційний адміністративний суд ухвалою від 2 серпня 2017 року скасував рішення суду першої інстанції та закриття провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 157 Кодексу адміністративного судочинства України (у редакції, чинній на момент постановлення судового рішення), оскільки справа не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства. Позивачу роз'яснено, що спірні правовідносини регламентовані нормами Цивільного процесуального кодексу України.

Як убачається з матеріалів справи, позовні вимоги стосуються визнання протиправними та скасування постанов відділу примусового виконання рішень УДВС ГТУЮ в Одеській області від 3 липня 2015 року № 47947342, від 23 липня 2015 року № 48144824, від 1 грудня 2015 року № 49539931, від 22 березня 2016 року № 50584097 щодо примусового виконання виконавчих листів № 521/1734/14-ц та № 521/353/14-ц, виданих Малиновським районним судом м. Одеси щодо одного боржника – Особи 3.

При цьому суд апеляційної інстанції дійшов висновку про необхідність закриття провадження у цій справі в порядку адміністративного судочинства, оскільки оскаржувані постанови державного виконавця прийняті в ході примусового виконання виконавчих листів Малиновського районного суду м. Одеси від 11 серпня 2014 року у справі № 521/353/14-ц та від 8 жовтня 2014 року у справі № 521/1734/14-ц, а тому цей спір підлягає розгляду за правилами ЦПК України.

Частиною першою статті 181 КАС України визначено, що учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду з позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Інший порядок судового оскарження, у тому числі коло учасників цього оскарження, визначено розділом VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень» ЦПК України.

На час прийняття оскаржуваних постанов чинним був Закон України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження», стаття 1 якого визначала, що виконавче провадження, як завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів (посадових осіб) – це сукупність дій органів і посадових осіб, визначених у цьому Законі, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Рішення, дії або бездіяльність державного виконавця можуть бути оскаржені в порядку, встановленому цим Законом (частина третя статті 6 Закону України «Про виконавче провадження»).

Відповідно до частини першої статті 33 цього ж Закону у разі, якщо в органі державної виконавчої служби відкрито кілька виконавчих проваджень про стягнення коштів з одного боржника, вони об'єднуються у зведене виконавче провадження, а на майно боржника накладається арешт у межах загальної суми стягнення, виконавчого збору і можливих витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій.

За нормами частини четвертої статті 82 зазначеного Закону рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ.

Таким чином, наведеними нормами передбачена можливість оскарження боржником або стягувачем дій державного виконавця до того суду, який видав виконавчий документ на виконання свого рішення, зокрема ухваленого в порядку цивільного судочинства. Така скарга подається з метою судового контролю за виконанням судового рішення, ухваленого у відповідній справі.

Отже, оскільки Особа 3 був відповідачем у цивільних справах та боржником у зведеному виконавчому провадженні (за двома виконавчими листами у цивільних справах) з примусового виконання цих рішень, то справа щодо оскарження позивачем постанов державного виконавця, прийнятих під час здійснення виконавчих дій у зведеному виконавчому провадженні щодо виконання судових рішень, ухвалених судами однієї юрисдикції, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Аналіз наведених правових норм у сукупності з обставинами цієї справи дають підстави для висновку, що спір з приводу оскарження постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору та відкриття виконавчого провадження щодо стягнення виконавчого збору, прийнятих під час дії Закону України «Про виконавче провадження», підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 1207/1329/12.

З огляду на наведене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що цей спір не належить до юрисдикції адміністративних судів, а тому висновок суду апеляційної інстанції про закриття провадження у справі з підстав, передбачених пункту 1 частини першої статті 157 КАС України (у редакції, чинній на час прийняття судового рішення), і її розгляд у порядку цивільного судочинства є обґрунтованим.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 815/4483/16 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81287819>.

У справі про визнання права власності та скасування арешту, предметом якої є майно, передане в іпотеку, зустрічний позов юридичної особи про визнання неукладеним договору позики, визнання недійсним договору іпотеки розглядається в порядку цивільного судочинства

27 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги Особи 4 та представника Особи 3 – Особи 6 на рішення Великоновосілківського районного суду Донецької області від 22 листопада 2017 року та постанову Апеляційного суду Донецької області від 6 березня 2018 року у справі за позовом Особи 3 до Великоновосілківського РВДВС, С(Ф)Г «Прометей», третя особа із самостійними вимогами щодо предмета спору – ПП «Рондо», про визнання права власності та скасування арешту та за зустрічним позовом ПП «Рондо» до Особи 3, С(Ф)Г «Прометей», Особи 4, Приватного нотаріуса про визнання неукладеним договору позики, визнання недійсним договору іпотеки та зобов'язання нотаріуса зняти обтяження.

Суди розглянули зустрічний позов ПП «Рондо» про визнання недійсним договору іпотеки в порядку цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з указаними висновками з огляду на таке.

Вирішення за правилами цивільного судочинства такого спору щодо іпотекодержателя, який є фізичною особою, а за правилами господарського судочинства – до іпотекодавця, який є юридичною особою, які є сторонами одного й того ж договору, мають кореспондуючі права та обов'язки щодо єдиного предмета спору, порушуватиме принцип повноти, всебічності й об'єктивності з'ясування обставин справи, що вбачається, зокрема, зі змісту частини четвертої статті 10 Цивільного процесуального кодексу України у редакції, чинній на момент розгляду справи в судах першої та апеляційної інстанцій, оскільки дослідження одного і того ж предмета, а

також одних і тих самих підстав позову здійснюватиметься судами різних юрисдикцій у різних провадженнях, що не гарантує дотримання принципу правової визначеності.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду вважає необґрунтованими наведені в касаційній скарзі Особи 4 доводи про віднесення вказаної справи щодо зустрічного позову ПП «Рондо» у частині вимог до іншої юридичної особи С(Ф)Г «Прометей» до юрисдикції господарського суду.

Суди попередніх інстанцій правильно розглянули справу в частині позовних вимог юридичної особи ПП «Рондо» до іншої юридичної особи – С(Ф)Г «Прометей» як однієї зі сторін оспорюваного правочину, адже загальним наслідком у разі задоволення судом вимоги за зустрічним позовом про визнання його недійсним, є повернення кожної із сторін цього договору у попередній стан. Підстава позову є єдиною, що в однаковій мірі стосується обох учасників договору як суб'єктів іпотечних правовідносин (іпотекодержателя та іпотекодавця), їх прав та обов'язків, оскільки такі виникли з єдиного правового документа, тобто з одних і тих самих: об'єкта права та предмета договору іпотеки та спору, і така вимога не може розглядатися паралельно за правилами різних видів судочинства та окремо до кожної із сторін цього правочину.

Позовні вимоги до кількох відповідачів, серед яких є хоча б одна фізична особа, заявлені до 15 грудня 2017 року, мають розглядатися в одному провадженні, якщо такі вимоги однорідні, нерозривно пов'язані між собою та від вирішення однієї з них залежить вирішення інших.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 220/421/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81287762>.

Трудова діяльність працівників науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України не є публічною службою, тому на цей трудовий спір не поширюється юрисдикція адміністративних судів

27 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Миколаївського окружного адміністративного суду від 20 грудня 2017 року та постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 21 березня 2018 року у справі № 814/2514/17 за позовом Особи 3 до Миколаївського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України, третя особа – МВС України, про визнання нечинним наказу про звільнення, поновлення на посаді, стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

Миколаївський окружний адміністративний суд ухвалою від 20 грудня 2017 року, залишеною без змін постановою Одеського апеляційного адміністративного суду від 21 березня 2018 року, закриття провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 238 Кодексу адміністративного судочинства України.

Велика Палата Верховного Суду погодилась з таким висновком.

Суд попередніх інстанцій установили, що Особа 3 працював на посаді заступника завідувача відділу – завідувача сектору криміналістичного дослідження транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, відділу інженерних,

економічних, товарознавчих видів досліджень та оціночної діяльності Миколаївського НДЕКЦ на підставі укладеного трудового договору.

Відповідно до Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України від 3 листопада 2015 року № 1343 (zareєстровано у Міністерстві юстиції України 6 листопада 2015 року за № 1390/2783), експертна служба МВС України є системою державних спеціалізованих установ судової експертизи, діяльність якої спрямовується і координується МВС України. Експертна служба МВС України безпосередньо підпорядковується Міністру внутрішніх справ України. Експертна служба МВС України складається з Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та територіальних підрозділів – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів, перелік яких наведено в додатку до цього Положення.

Закриваючи провадження в адміністративній справі, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, керувався тим, що оскільки трудова діяльність позивача на посаді, яку він займав з 7 листопада 2015 року, не є публічною службою, тому на цей трудовий спір не поширюється юрисдикція адміністративних судів. За висновком судів попередніх інстанцій, цей спір повинен вирішуватися за правилами Цивільного процесуального кодексу України.

Як правильно встановили суди попередніх інстанцій, перебуваючи у трудових відносинах з Миколаївським НДЕКЦ, Особа 3 не був державним службовцем, не здійснював службову діяльність у розумінні статті 19 КАС України, а тому його посада не відноситься до посад публічної служби.

За правилами частини першої статті 19 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства.

Отже, спір, що виник у зв'язку із звільненням працівника з посади, трудова діяльність на якій не пов'язана з проходженням публічної служби, має вирішуватись за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 814/2514/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81329473>.

Спір щодо встановлення обставин набуття права власності на об'єкти нерухомого майна не належить до компетенції адміністративних судів, а підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства

10 квітня 2019 року Велика Палата розглянула касаційну скаргу Особи 3 та Особи 4, подану представником Особою 5, на ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 11 жовтня 2017 року у цивільній справі за позовом Особи 3, Особи 4 до Військово-цивільної адміністрації м. Авдіївка Донецької області, державного реєстратора – начальника відділу реєстрації ВЦА м. Авдіївка про скасування реєстрації права власності, визнання права власності та зобов'язання вчинити дії.

Рішенням Селидівського міського суду Донецької області від 1 серпня 2017 року позов задоволено частково.

Ухвалою Апеляційного суду Донецької області від 11 жовтня 2017 року рішення Селидівського міського суду Донецької області від 1 серпня 2017 року скасовано, провадження у справі закрито. Роз'яснено позивачам, що розгляд їх позову віднесено до юрисдикції адміністративних судів.

Велика Палата Верховного Суду з таким висновком суду апеляційної інстанції не погодилась.

З установлених судами у цій справі обставин вбачається, що позивачами на підставі договорів купівлі-продажу придбано будівлю м'ясного павільйону з прилеглими спорудами та побудовами і будівлю ветеринарної лабораторії, які мають спільний номер у РПВН. Проте інформація про обсяг майна, яка міститься у текстах цих договорів, технічних паспортах, витягах з Державного реєстру правочинів, витягах з РПВН є суперечливою. У зв'язку із цим державний реєстратор прав на нерухоме майно відмовив позивачам у проведенні державної реєстрації права власності за ними на будівлю з реєстраційним номером 7043034.

В уточненій позовній заяві позивачі не порушують питання про дотримання державним реєстратором (як суб'єктом владних повноважень) під час виконання покладених на нього законом публічно-владних управлінських функцій встановленого законом порядку прийняття рішень про державну реєстрацію прав та їх обтяжень. Натомість предметом позову зазначають: скасування державної реєстрації договорів, на підставі яких вони набули права власності; визнання за кожним з позивачів права власності на визначене в позовних вимогах майно з розподілом їх часток та описом цього майна. Позивачі вказують, що вони не оспорюють правочини, на підставі яких придбали зазначене майно, проте бажають встановити частки майна за кожним з власників та внести зміни до РПВН, доповнивши реєстраційні дані переліком майна відповідно до договорів купівлі-продажу.

Тобто вимоги пов'язані з необхідністю встановлення дійсного обсягу майна, придбаного за правочинами, а способом захисту своїх прав позивачі обрали скасування державної реєстрації договорів купівлі-продажу та визнання права власності на майно.

Суд першої інстанції на порушення принципу диспозитивності цивільного судочинства (стаття 11 Цивільного процесуального кодексу України у редакції, чинній на час розгляду справи цим судом) вийшов за межі заявлених вимог і змінив їх, задовольнивши вимогу про зобов'язання державного реєстратора провести державну реєстрацію права власності на майно, яку позивачі не заявляли.

Ураховуючи суть спірних правовідносин та суб'єктний склад сторін у справі, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що зазначена категорія спорів не належить до юрисдикції адміністративних судів, а тому висновки суду апеляційної інстанції про належність розгляду справи в порядку адміністративного судочинства є помилковими, оскільки стосуються набутого права власності на об'єкти нерухомого майна, що потребує встановлення судом обставин його набуття та виходить за межі компетенції адміністративних судів, а тому підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 242/1634/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81287663>.

Вимоги про визнання протиправним і скасування акта державної приймальної комісії про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта розглядаються в порядку цивільного судочинства

10 квітня 2019 року Велика Палата розглянула адміністративну справу за позовом Особи 3 до Житомирської районної державної адміністрації Житомирської області, треті особи: Особа 4, Особа 5, про визнання неправомірними дій щодо прийняття в експлуатацію одноповерхового житлового будинку, визнання протиправним і скасування акта про прийняття об'єкта в експлуатацію за касаційною скаргою Особи 3 на ухвалу Житомирського апеляційного адміністративного суду від 20 березня 2017 року.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що оскаржуваний акт державної приймальної комісії складено й затверджено з порушенням Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 року № 1243, та Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом приватних житлових будинків садибного типу, дачних та садових будинків, затвердженого розпорядженням голови Житомирської РДА від 22 березня 2005 року № 44, внаслідок чого порушено право позивача на частку у згаданому вище будинку, який вона та її чоловік Особа 6 будували спільно, адже зазначення в оскаржуваному акті забудовником Особи 5 здійснено умисно, щоб цей будинок не підлягав визнанню спільною сумісною власністю Особи 3 та її чоловіка. Унаслідок таких дій Особу 3 та трьох її малолітніх дітей позбавлено права власності на будинок.

Житомирський окружний адміністративний суд постановою від 18 січня 2017 року в задоволенні позову відмовив.

Житомирський апеляційний адміністративний суд ухвалою від 20 березня 2017 року рішення суду першої інстанції скасував, провадження у справі закрит, оскільки її не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства.

У ході розгляду справи суди встановили такі її фактичні обставини.

Розпорядженням голови Житомирської РДА від 19 лютого 2008 № 239 створено державну приймальну комісію на 2008 рік для прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом приватних житлових будинків садибного типу, дачних та садових будинків.

18 грудня 2008 року ця комісія склала акт, яким прийняла в експлуатацію одноповерховий житловий будинок за Адресою 1.

Розпорядженням голови Житомирської РДА від 25 грудня 2008 року № 1504 затверджено акт державної приймальної комісії про прийняття в експлуатацію згаданого вище індивідуального житлового будинку.

Відповідно до витягу з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно про реєстрацію права власності та інформаційної довідки об'єкт нерухомого майна –

житловий будинок за Адресою 1 та земельна ділянка для будівництва й обслуговування цього будинку площею 0,1 га належать на праві приватної власності Особі 4 згідно з договорами купівлі-продажу від 15 квітня 2013 року № 3445 та № 3446. Продавцем зазначеного нерухомого майна за цими договорами є Особа 5.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції керувався тим, що Особа 3 обрала неправильний спосіб захисту порушеного права, оскільки після оформлення державної реєстрації права власності на згаданий вище будинок між нею та третіми особами виник спір про право.

Закриваючи провадження у справі, суд апеляційної інстанції вказав на те, що оскаржуваний акт реалізовано, він вичерпав свою дію внаслідок його виконання, і це підтверджується фактом державної реєстрації у подальшому права власності на житловий будинок на підставі договору купівлі-продажу за Особою 4, а тому спір у цій справі стосується цивільного права і його вирішення в порядку адміністративного судочинства є неможливим.

Зі змісту позову Особи 3 та установлених судами обставин справи вбачається, що спірні правовідносини пов'язані із захистом права власності на частину нерухомого майна, яке, за твердженням позивача, є об'єктом спільної сумісної власності подружжя та відчужене третій особі, тому Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що цей спір не є публічно-правовим і має вирішуватися судами за правилами Цивільного процесуального кодексу України.

Отже, суд апеляційної інстанції, враховуючи суть спірних правовідносин та їх суб'єктний склад, правильно застосував норми процесуального й матеріального права та обґрунтовано дійшов висновку про наявність підстав для закриття провадження у справі за позовом Особи 3.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 806/5356/15 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81287830>.

Мораторій на продаж предмету іпотеки є відстроченням виконання зобов'язання, а не звільненням від його виконання, відтак протягом дії мораторію звернення стягнення на предмет іпотеки неможливе навіть на підставі рішення суду

10 квітня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги Публічного акціонерного товариства Комерційний банк «Приватбанк» на ухвалу Апеляційного суду Чернівецької області від 23 червня 2017 року та Публічного акціонерного товариства Комерційний банк «Приватбанк» на рішення Садгірського районного суду м. Чернівці від 23 березня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Чернівецької області від 4 жовтня 2017 року у цивільній справі за позовом Особи 3 до Публічного акціонерного товариства Комерційний банк «Приватбанк», Товариства з обмеженою відповідальністю «Естейт селлінг», треті особи: приватний нотаріус Дніпровського міського нотаріального округу Поветкіна Надія Миколаївна, Чернівецька міська рада, про визнання недійсним договору купівлі-продажу нерухомого майна.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Мораторій є відстроченням виконання зобов'язання, а не звільненням від його виконання. Відтак мораторій на стягнення майна, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті, установлений законом, не передбачає втрати кредитором права на звернення стягнення на предмет іпотеки (застави) у випадку невиконання боржником зобов'язань за договором, а лише тимчасово забороняє примусово стягувати (відчужувати без згоди власника) цей предмет іпотеки (застави).

Крім того, згідно з пунктом 4 Закону України від 3 червня 2014 року № 1304-VII «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» протягом його дії інші закони України з питань майнового забезпечення кредитів діють з урахуванням його норм.

Вказаний Закон є правовою підставою, що не дає змоги органам і посадовим особам, які здійснюють примусове виконання рішень про звернення стягнення на предмет іпотеки та провадять конкретні виконавчі дії, вживати заходи, спрямовані на примусове виконання таких рішень стосовно окремої категорії боржників чи іпотекодавців, які підпадають під дію положень цього Закону на період його чинності.

Рішення суду в частині звернення стягнення на предмет іпотеки на час дії Закону не підлягає виконанню.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі №726/1538/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81287597>.

3.4. Вимоги, які не можуть бути розглянуті за правилами жодного судочинства

Протокол про адміністративне правопорушення не оскаржується окремо від рішення суду про притягнення особи до відповідальності

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження адміністративну справу за позовом Особи 3 до Управління охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в Черкаській області в особі голови ліквідаційної комісії та старшого інспектора, третя особа – Державне агентство рибного господарства, про визнання дій протиправними за касаційною скаргою Особи 5 як представника позивача на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 25 квітня 2018 року.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Фізична особа – підприємець Особа 6 2 червня 2016 року надала Особі 3 доручення на ведення підприємницької діяльності від її імені у Кременчуцькому водосховищі строком до 2 червня 2017 року.

29 серпня 2016 року щодо Особи 3 було складено протокол про адміністративне правопорушення № 036203, з якого вбачається та встановлено у справі № 712/10964/16-п, що у період з 10 червня по 28 серпня 2016 року при здійсненні

промислу у Кременчуцькому водосховищі Особа 3 за дорученням ФОП Особа 6 здійснював господарську діяльність (прісноводне рибальство) без одержання «Дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах)» та за цей період виловив 4554 кг риби, чим заподіяв збитків рибному господарству України на суму 4 607 580,10 грн.

Як повідомив позивач в судовому засіданні, протокол про адміністративне правопорушення був складений в кабінеті Черкасирибоохорони, а не на місці скоєння правопорушення, та що під час складання протоколу старшим державним інспектором К. був присутній представник Громадської організації «Автомайдан Черкаси» Особа 8 та юрист Черкасирибоохорони Г.

Допитаний в судовому засіданні в суді першої інстанції Г. підтвердив, що він був присутній під час складання протоколу про адміністративне правопорушення стосовно Особи 3, та повідомив, що протокол був складений через два дні після проведеної перевірки інспекторами Черкасирибоохорона.

Позивач зазначає, що оскаржив протокол про адміністративне правопорушення до голови ліквідаційної комісії Черкасирибоохорони з проханням зупинити його дію як протизаконного. Однак голова ліквідаційної комісії Черкасирибоохорони відмовив йому у задоволенні скарги і передав матеріали незаконно складеного протоколу про адміністративне правопорушення до суду.

Особа 3 просить суд визнати протиправними дії голови ліквідаційної комісії Черкасирибоохорони та старшого інспектора К. як суб'єктів владних повноважень щодо незаконного складення протоколу про адміністративне правопорушення та подання цих матеріалів до суду.

Поряд з цим дії відповідачів щодо складення протоколу про адміністративне правопорушення були предметом розгляду у справі № 712/10964/16-п про притягнення Особи 3 до адміністративної відповідальності. Постановою Соснівського районного суду м. Черкаси від 20 жовтня 2016 року у цій справі Особу 3 визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена частиною першою статті 164 КУпАП та застосовано до нього адміністративне стягнення у вигляді штрафу в сумі 17 000 грн. Апеляційний суд Черкаської області постановою від 17 листопада 2016 року, яка набрала законної сили, постанову суду першої інстанції скасував за відсутністю події і складу правопорушення.

Оскільки дії відповідачів щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення без ухвалення рішення про притягнення особи до адміністративної відповідальності не породжують правових наслідків для позивача та не порушують його права, то вони окремо від постанови суду про притягнення до адміністративної відповідальності не оскаржуються.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про те, що позовну заяву не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 712/7385/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81014004>.

Внесення відомостей до ЄРДР є фіксуванням комплексу вчинених у кримінальному провадженні процесуальних дій, а не констатацією винуватості особи у вчиненні злочину. Вимога про виключення інформації з ЄРДР не може розглядатися за правилами будь-якого судочинства

26 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи З до Головного управління Національної поліції України в Закарпатській області про зобов'язання виключити з системи єдиного обліку злочинів і осіб, які їх вчинили, відомості про пред'явлення позивачеві 7 квітня 2015 року обвинувачення у вчиненні злочину, передбаченого частиною третьою статті 368 Кримінального кодексу України, за касаційною скаргою Особи З на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 14 травня 2018 року.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Набуття особою статусу обвинуваченого та подальший рух справи на стадії судового розгляду є правовими наслідками передбачених законом процесуальних дій слідчого, прокурора – складання обвинувального акта та направлення його до суду (частина друга статті 42 Кримінального процесуального кодексу України), а не наслідками відображення інформації про ці дії у відповідній базі даних.

Виключення з Реєстру інформації, якою лише констатується факт здійснення процесуальної діяльності органів досудового розслідування та її результати, чинне законодавство не передбачає.

Виходячи з наведеного, дії чи бездіяльність уповноважених службових осіб, пов'язані із внесенням або невнесенням передбачених КПК України відомостей до ЄРДР, не є здійсненням публічно-владних управлінських функцій. А тому спори щодо таких дій або бездіяльності не є публічно-правовими, і юрисдикція адміністративних судів на них не поширюється.

Позивач не оскаржує вчинення слідчим, прокурором процесуальних дій і прийняття ними процесуальних рішень, відомості про які позивач вважає за необхідне виключити з Реєстру.

Водночас заявлена позивачем вимога не може розглядатися і за правилами кримінального судочинства, а відповідний висновок суду апеляційної інстанції є помилковим з огляду на таке.

Право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого, що належить до загальних засад кримінального провадження, з огляду на положення частини першої статті 24 КПК України не є необмеженим, а гарантується кожному в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Із дій, бездіяльності слідчого, прокурора, пов'язаних з фіксацією інформації в ЄРДР, пунктом першим частини першої статті 303 КПК України передбачена можливість оскаржити до слідчого судді лише бездіяльність, що полягає у невнесенні до Реєстру відомостей про кримінальне правопорушення після отримання заяви чи повідомлення про нього.

Наведений у частині першій цієї статті перелік рішень, дій або бездіяльності, що можуть бути предметом судового оскарження, є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. У частині другій статті 303 КПК України закріплена пряма заборона окремого оскарження інших рішень, дій або бездіяльності слідчого, прокурора.

Зазначене свідчить про відсутність правових підстав для розгляду судом кримінальної юрисдикції вимоги особи до органу досудового розслідування про виключення відомостей з ЄРДР.

Внесення інформації до Реєстру є передбаченим законом фіксуванням комплексу вчинених у кримінальному провадженні процесуальних дій - офіційного пред'явлення особі обвинувачення, викладеного в обвинувальному акті, а також подальшого руху справи на стадії судового розгляду з метою розрахунку показників, пов'язаних з результатами розслідування і розкриття кримінальних правопорушень.

Всупереч доводам позивача, викладеним в адміністративному позові та касаційній скарзі, відображення в ЄРДР цих відомостей не є констатацією винуватості позивача у вчиненні злочину, не суперечить закріпленим у статті 62 Конституції України і статті 17 КПК України засадам презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, не перешкоджає його професійній діяльності і не обмежує жодних інших прав та інтересів.

З урахуванням особливостей заявленого предмета позову та того, що чинне законодавство не передбачає виключення з Реєстру інформації, якою лише констатується факт здійснення процесуальної діяльності органів досудового розслідування та її результати, така інформація не впливає на юридичне становище позивача, не змінює характеру й обсягу його прав і обов'язків та існуючого стану правовідносин. Отже, заявлену позовну вимогу суди не можуть розглядати за правилами будь-якого судочинства.

Вказане не суперечить суті права позивача на доступ до суду, переслідує легітимну мету офіційного фіксування здійснених у кримінальному провадженні процесуальних дій і прийнятих процесуальних рішень, а відповідне обмеження доступу до суду є пропорційним цій меті.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 26 березня 2019 року у справі № 807/1456/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81329392>.

[Спір про визнання протиправним і скасування рішення Федерації баскетболу України про дискваліфікацію судді не може бути розглянутий в судовому порядку, позаяк підвідомчий спортивному арбітражу](#)

27 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Окружного адміністративного суду м. Києва від 29 березня 2016 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 16 червня 2016 року у справі за позовом Особи 3 до Федерації баскетболу України (ФБУ) про визнання протиправним та скасування рішення (протокол засідання від 24 вересня 2015 року № 3) Президії ФБУ, яким за результатами розгляду шостого питання порядку денного

цього засідання вирішено довічно дискваліфікувати суддю Особу 3 від будь-яких змагань, які проводяться під егідою ФБУ.

За результатами розгляду цієї справи Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Статус громадської організації та її основні завдання, які визначені в Законі України від 24 грудня 1993 року № 3808-XII «Про фізичну культуру і спорт», а також заборона державних органів втручатись у діяльність громадських об'єднань, дає Великій Палаті Верховного Суду підстави для висновку, що ФБУ відповідно до чинного законодавства не наділена повноваженнями на виконання окремих владних управлінських функцій або делегованих повноважень, а тому спірні правовідносини не мають публічно-правового характеру.

В аспекті спірних правовідносин Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на той факт, що предметом позову у цій справі є оскарження Особою 3 (судді ФБУ) рішення Президії ФБУ від 24 вересня 2015 року щодо застосування до нього дисциплінарного заходу у вигляді довічної дискваліфікації з посади судді за допущене зловживання при виконанні професійно-спортивного обов'язку (порушення правил «чесної гри»).

Згідно п. 3.17.2 Статуту члени ФБУ зобов'язані визнавати юрисдикцію Спортивного арбітражного суду (Court of Arbitration for Sport, CAS) у м. Лозанна (Швейцарія), як це визначено у відповідних положеннях статутів ФІБА та ФІБА-Європа. Із зазначеного можна зробити висновок, що оскільки члени ФБУ повинні дотримуватись правил, встановлених міжнародними спортивними організаціями, таким як ФІБА та ФІБА-Європа, а ФБУ, в свою чергу, є членом зазначених організацій, спори між суб'єктами у сфері баскетболу та ФБУ стосовно дотримання офіційних правил баскетболу і принципів чесної гри, є предметом арбітражного провадження, що передбачено п. 3.17.2 Статуту.

Крім того, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне зазначити, що станом на час розгляду справи судом касаційної інстанції діє «Положення про дисциплінарні санкції ФБУ», затверджене рішенням Ради ФБУ 24 грудня 2015 року, розділом VI якого передбачена процедура розгляду справ про дисциплінарні правопорушення та прийняття рішення про накладення дисциплінарних санкцій за зверненням будь-якої особи, що володіє інформацією про здійснення суб'єктом у сфері баскетболу дисциплінарного правопорушення. Також у статті 30 цього Положення визначено, що рішення, прийняте за результатом розгляду скарги про дисциплінарне правопорушення, може бути оскаржене зацікавленою стороною в Спортивному арбітражному суді в м. Лозанні.

Беручи до уваги наведене та ураховуючи суть спірних правовідносин, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що позов про визнання протиправним і скасування рішення ФБУ не може бути розглянутий в судовому порядку адміністративним судом (у тому числі у судовому порядку будь-якої юрисдикції).

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 826/4734/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81014006>.

Протокол зборів суддів (рішення зборів суддів, оформлене протоколом) не може бути предметом судового розгляду

20 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 4 липня 2017 року та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 3 жовтня 2017 року у справі № 804/4177/17 за позовом Особи 3 до Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області, треті особи: Особа 4, Рада суддів України, про визнання незаконним і скасування рішення та прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Суддя Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області Особа 3 звернувся до адміністративного суду з позовом до Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області про визнання незаконним та скасування рішення зборів суддів цього суду, оформленого протоколом від 1-2 червня 2017 року № 12, про обрання головою Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області Особи 4.

Збори суддів Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області як орган суддівського самоврядування, який обговорює питання внутрішньої діяльності суду та приймає колективні рішення з обговорюваних питань, не є суб'єктом владних повноважень у розумінні пункту 7 частини першої статті 3 Кодексу адміністративного судочинства України в редакції, чинній на час прийняття оскаржуваних рішень, та пункту 7 частини першої статті 4 КАС України в редакції, чинній з 15 грудня 2017 року.

Встановлена правова природа діяльності органу суддівського самоврядування унеможлиблює здійснення судового розгляду щодо визнання незаконним та скасування його рішення, а тому вказаний позов не може розглядатися в судах.

Суд адміністративної юрисдикції не має компетенції щодо розгляду такого спору з огляду на те, що відповідні скарги розглядаються самим органом суддівського самоврядування згідно із Законом України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» та внутрішнім актом, який регламентує діяльність такого органу, в той час як у справі ЄСПЛ «Трегубенко проти України», на якій наголошує позивач у доводах касаційної скарги, Пленумом Верховного Суду України було скасоване остаточне та обов'язкове судові рішення, винесене на користь заявника в порядку нагляду. ЄСПЛ зауважив, що Верховний Суд України звів нанівець увесь судовий розгляд, що завершився прийняттям остаточного та обов'язкового рішення, і тому порушив принцип *res judicata* щодо рішення, яке, крім того, вже було частково виконане [пункт 35 Рішення ЄСПЛ від 2 листопада 2004 року у справі «Трегубенко проти України» (заява № 61333/00)].

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду вважає безпідставними наведені в касаційній скарзі доводи позивача про те, що суди першої та апеляційної інстанцій виключили з-під юрисдикції судів України таку категорію справ як оскарження рішень зборів суддів, а також одноособово обмежили його право на доступ до правосуддя, гарантоване частиною першою статті 6 Конвенції.

За таких обставин висновок судів першої та апеляційної інстанцій про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі на підставі пункту 1 частини першої статті 109 КАС України (у редакції, чинній на час прийняття оскаржуваних рішень) є правильним.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 804/4177/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81171450>.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.04.2019 по 30.04.2019. – Київ, 2019. – 49 стор.

¹ **Застереження**: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua